

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ANALÝZA KONKURENCE NA BANKOVNÍM TRHU
V ČESKÉ REPUBLICCE**

Autor práce: Lenka Kokšteinová
Studijní obor: Management a marketing služeb
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: Ing. Petra Jílková, Ph.D.
Katedra: Katedra managementu a marketingu služeb

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Petře Jílkové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KOKŠTEINOVÁ, L. *Analýza konkurence na bankovním trhu v České republice : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2014. 79 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Petra Jílková, Ph.D.

Klíčová slova: bankovní sektor, Herfindahl-Hirschmanův index, konkurence, Lernerův index, Porterova analýza pěti sil

Práce zkoumá situaci na českém bankovním trhu. Hlavním cílem je analyzovat úroveň konkurence, její vývoj a faktory, které na ni působí. Dílčím cílem práce je vytvoření přehledu o aktuální situaci v bankovním sektoru, který je nezbytný pro zhodnocení konkurenčního prostředí. Komparace s bankovníctvím ve Slovenské republice a Maďarsku umožňuje vyvození objektivnějších závěrů a názorů.

První část práce pokládá teoretický základ pro analýzu konkurence. Jsou zde vysvětleny základní pojmy související s danou problematikou a popsány metody, kterými lze úroveň konkurence zjistit. V práci jsou také analyzovány tři studie, které se zabývají tímto tématem a jsou z nich vyvozeny hypotézy. Ve druhé části práce je blíže charakterizován český bankovní sektor a posouzena jeho významnost v ekonomice země. Dále je zkoumána úroveň konkurence na bankovním trhu. Výsledky jsou komparovány s vybranými státy Evropské unie.

ABSTRACT

KOKŠTEINOVÁ, L. *The Analysis of Competition in the Czech Banking Market : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2014. 79 p. Supervisor : Ing. Petra Jílková, Ph.D.

Key words: banking sector, competition, the Herfindahl-Hirschman index, the Lerner index, Porter's Five Forces Analysis

This bachelor thesis investigates a situation in the Czech banking market. The main aim is to analyse a level of competition, its development and factors that affect it. The partial objective of this bachelor thesis is to provide an overview of the current situation in the banking sector that is necessary in the evaluation of the competitive environment. The comparison of banking in the Slovak Republic and Hungary allows drawing more objective conclusions and opinions.

The first part of the thesis lays the theoretical foundation for the analysis of competition. There are explained basic concepts that are related to the issue and there are described some methods that can be used to assess the level of competition. There are also analysed three studies that deal with this topic and from them are concluded hypotheses. In the second part of the thesis there is further characterised the Czech banking sector and assessed its importance for the country's economy. Next is investigated the level of competition in the banking market. The results are compared with selected countries of the European Union.

OBSAH

Úvod	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Analýza konkurence.....	10
2.1 Druhy konkurence	10
2.2 Metody měření konkurence.....	13
2.2.1 Porterova analýza pěti sil	13
2.2.2 Herfindahl-Hirschmanův index	18
2.2.3 Lernerův index	19
2.2.4 Panzar-Rosse model.....	20
2.2.5 Bresnahanův model	21
2.3 Studie současných domácích a zahraničních ekonomů	22
3 Bankovní systém.....	26
3.1 Český bankovní systém.....	27
3.1.1 Stručná historie českého bankovníctví	27
3.1.2 Současný bankovní systém v České republice	30
3.2 Slovenský bankovní systém	31
3.3 Maďarský bankovní systém	33
3.4 Komparace bankovních systémů	34
4 Charakteristika bankovního trhu a nástroje konkurenční výhody v bankovníctví.....	37
4.1 Subjekty českého bankovního trhu.....	38
4.2 Produkty českého bankovního trhu	41
4.3 Nástroje konkurenční výhody	42
5 Analýza konkurence na bankovním trhu v ČR	48
5.1 Herfindahl-Hirschmanův index pro ČR.....	48
5.2 Lernerův index pro ČR	52
5.3 Porterova analýza pro ČR	54
5.3.1 Bariéry pro nové subjekty	54
5.3.2 Soupeření existujících konkurentů	59
5.3.3 Substituty na trhu	60
5.3.4 Odběratelé	61
5.3.5 Dodavatelé.....	61
5.4 Vyhodnocení analýzy.....	62
Závěr	63
Seznam použitých zdrojů.....	65
Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	72
Seznam zkratk.....	74
Seznam příloh	75

Úvod

Bankovníctví v České republice prošlo od 90. let do současné doby dynamickým vývojem. Počátek 90. let je charakteristický nárůstem počtu bank, počtu jejich poboček i pracovníků. Rozšířila se nabídka bankovních produktů a služeb. Problémy státních bank v tomto období vedly k jejich privatizaci a zpřísnění legislativních úprav. Neustále dochází k inovacím bankovních produktů a služeb, k technickému rozvoji a zásahům státu do bankovního sektoru. Současným trendem jsou nízkonákladové banky, které lákají klienty svou vstřícnou cenovou politikou. Rozmach internetového bankovníctví a stagnující ekonomika působí na pokles příjmů z poplatků tradičních bank, které jsou nuceny snižovat své provozní náklady. Všechny tyto vlivy působí na změny úrovně konkurence na bankovním trhu.

Aby byl bankovní sektor efektivní, musí existovat dostatečná konkurence. V důsledku působení konkurence dochází na trhu k selekci firem a zůstávají pouze ty nejlepší, které nejefektivněji využívají zdroje a nabízejí produkty, které jsou nejlépe přizpůsobeny potřebám spotřebitelů. Konkurence může ovšem působit také negativně. Příliš velký počet bank způsobí neefektivní uplatňování bankovního dohledu. Mnoho špatně kapitalizovaných bank v kombinaci s nedostatečnou regulací může způsobit nestabilitu bankovního sektoru. Vzhledem k tomu, že banky jsou nejvýznamnějšími finančními zprostředkovateli v ekonomice, je sledování úrovně konkurence na bankovním trhu důležité.

Tato práce se zabývá analýzou konkurence na bankovním trhu v České republice, jejíž úroveň se v posledních pěti letech, během kterých proběhla finanční krize a rozšíření počtu malých nízkonákladových bank, změnila.

V důsledku světové finanční a ekonomické krize prošla česká ekonomika propadem, kdy pokles reálného ekonomického růstu dosáhl v roce 2009 4,1 %. Oproti tomu zde byl dobře kapitalizovaný finanční sektor, který disponoval dostatečnou likviditou. Během bankovní krize v letech 2008 až 2009 se struktura bankovního sektoru sice nijak výrazně nezměnila, ale české banky reagovaly tím, že optimalizovaly své produktové portfolio a zavedly změny ve své dosavadní činnosti a Česká národní banka přistoupila k opatřením, jako je například intenzivní monitoring, která podporují stabilitu českého bankovního systému.

Důkazem, že se tato oblast ekonomiky neustále vyvíjí a s ní i úroveň konkurence mezi bankami, je i fakt, že od roku 2009 do 2012 přibýlo na trhu 5 nových subjektů. Na

trh vstoupily malé nízkonákladové banky. Těm se postupně podařilo díky vstřícné poplatkové politice přilákat od roku 2007 860 tisíc klientů. Jejich význam spočívá především v přínosu novinek do bankovních služeb (výběr ze všech bankomatů bez poplatků, úročení peněz na denním základu aj.) a vlivu na konkurenční banky, které jsou tlačeny ke zkvalitňování svých služeb.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat konkurenci na bankovním trhu v České republice. Práce je zaměřena na vytvoření přehledu o aktuální situaci na bankovním trhu a na analýzu úrovně konkurence v tomto sektoru.

První část práce analyzuje informace z české a zahraniční literatury a odborných článků, a tím pokládá teoretický základ pro samotnou analýzu konkurence. Je zaměřena na vymezení pojmů trh, konkurence, typy konkurence. Dále jsou v této části popsány a zhodnoceny metody a ukazatele, pomocí kterých lze analyzovat úroveň konkurence na trhu. Teoretická část práce analyzuje již proběhlé domácí a zahraniční studie a uvádí zajímavé výsledky ze tří vybraných výzkumů, na jejichž základě jsou stanoveny následující hypotézy:

- a) Na českém bankovním trhu je monopolistická konkurence.
- b) Úroveň konkurence je výrazně vyšší u termínovaných vkladů a úvěrů než u méně významných produktů.

Nedílnou součástí teoretického základu je i charakteristika bankovního systému, jehož podoba je pro vznik a úroveň konkurence podstatným aspektem. Metodou komparace jednotlivých systémů, které existují ve světě, je poukázáno na výhody a nevýhody stávajícího systému v České republice a na jeho vliv na konkurenci.

Druhá část práce je zaměřena na zjištění úrovně konkurence a jejího vývoje na bankovním trhu v České republice. Nejdříve je na základě sekundárního výzkumu provedena bližší charakteristika bankovního trhu v České republice a ze zjištěných údajů jsou vyvozeny závěry o stabilitě bankovního sektoru.

Následuje komparace nejdůležitějších subjektů trhu podle vybraných nástrojů konkurenční výhody. Cílem tohoto srovnání je zjistit, zda a jaké prostředky jsou při soupeření konkurentů využívány.

Samotné zjištění úrovně konkurence je provedeno pomocí Herfindahl-Hirschmanova indexu, Lernerova indexu a Porterovi analýzy pěti sil. Zjištěné údaje jsou komparovány s vybranými zeměmi Evropské unie. Na závěr je posouzena možnost vstupu nového subjektu do odvětví.

2 Analýza konkurence

Trh je charakterizován jako část ekonomiky, ve které dochází ke směně produkce mezi tržními subjekty. Směna může být vyjádřena kvantitativním poměrem, ve kterém je směňováno. Cena je potom peněžní vyjádření tohoto poměru. Pro potřeby analýzy trhu rozlišujeme trh místní, národní a světový a dále trh výrobků a služeb, peněz, kapitálu, půdy, práce, informací atd.¹

Na trhu se střetávají různé zájmy subjektů, které zde působí. Tento proces se nazývá konkurence. První použití slova konkurence dokládají písemné učební texty Kupecké školy hanzovní města Hamburk z 12. – 13. století. Slovo konkurence označuje situaci na trhu, která nastala díky vzniku dvou konkurentů v konkurenčním prostředí. Konkurenti se snaží úspěšným a efektivním způsobem získat rozhodující vliv a roli (tj. vysokou konkurenceschopnost) v konkurenčním prostředí oproti všem dalším členům konkurence.²

Definice konkurence není jednoznačně dána. Na konkurenci se můžeme dívat z různých pohledů. Budeme-li na konkurenci pohlížet jako na strukturu trhu, mezi hlavní charakteristiky bude patřit počet firem na trhu, tržní koncentrace a překážky vstupu na trh. Konkurence může být také zkoumána z pohledu chování firmy. V tom případě je za hlavní ukazatele považováno stanovování cen a množství produkce, investice, výdaje na reklamu, výzkum a vývoj atd.³

V této kapitole je objasněn pojem konkurence a její druhy. Dále jsou teoreticky popsány vybrané způsoby, jakými lze konkurenci analyzovat. Poslední část kapitoly tvoří rozbor studií zaměřených na konkurenci na bankovním trhu v České republice, které již byly v předchozích letech vypracovány. Tato práce je jimi inspirovaná a z uvedených studií jsou vyvozeny hypotézy, které budou dále přezkoumány.

2.1 Druhy konkurence

Aby vzniklo na trhu konkurenční prostředí, musí se zde vyskytovat alespoň dva subjekty, jejichž zájmy budou odlišné. Podle toho, které subjekty si konkurují, rozlišujeme tři druhy konkurence.

¹ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. upr. vyd. Praha, 2005, s. 57.

² ČICHOVSKÝ, L. *Marketing konkurenceschopnosti*. Praha, 2002, s. 13-55.

³ ZEMPLINEROVÁ, A. Teoretické aspekty konkurence. In *Konkurence – teoretické a praktické aspekty: Sborník příspěvků z pracovní konference s mezinárodní účastí*. Jihlava, 2009, s. 9.

Podmínku dvou různých subjektů s odlišnými zájmy na trhu splňuje i situace, kdy se na trhu střetává prodávající a kupující. Prodávající se snaží prodat za co nejvyšší cenu co nejvyšší množství produkce. Kupující má zájmy opačné. Aby obě strany uspokojily své potřeby, musí vzniknout kompromis. Konkurenci mezi nabídkou a poptávkou označujeme jako konkurenci napříč trhem.

Jiný druh konkurence se odehrává na straně poptávky. Ta vznikne, pokud poptávka převažuje nad nabídkou. Poptávající se v této situaci snaží nakoupit co nejlevněji velké množství, a to na úkor druhých. Je-li poptávka vyšší než nabídka, ceny jsou zvyšovány a některé subjekty poptávky jsou postupně vytlačovány.

Konkurenci probíhající mezi účastníky nabídky nazýváme konkurenci na straně nabídky. Tato situace vzniká, pokud je na trhu převaha nabídky nad poptávkou. Převaha nabídky vyvolává pokles cen. To nutí firmy zdokonalovat výrobu a zefektivňovat procesy. Snižováním nákladů a zvyšováním zisku si firma zajišťuje konkurenční výhodu.⁴

Pro konkurenční boj mezi subjekty na straně nabídky mohou být použity různé prostředky. Pokud firma konkuruje pomocí ovlivňování ceny, mluvíme o konkurenci cenové. Využívá-li jiné prostředky než cenu, jde o konkurenci necenovou.

Cílem cenové konkurence je výroba co největšího množství produkce za co nejnižší možnou cenu. Aby firma mohla použít tuto strategii, musí snížit náklady na minimum. Nižší náklady na výrobu umožní stanovit nižší prodejní cenu za výrobek, a tak přilákat poptávku. To ohrožuje tržní pozice konkurentů, kteří nemohou vyrábět při nižších cenách. Firma s nejnižšími cenami se snaží získat nejvýraznější tržní podíl.

V dnešní době firmy více využívají nástroje konkurence necenové. Pro přilákání poptávky a získání většího tržního podílu lze využít kvalitu produkce, podmínky prodeje (servis, úvěr, reklamace, garance aj.), reklamu, dobré jméno firmy, značku, atd.⁵

Podle charakteru tržního prostředí, resp. podle podmínek na trhu, můžeme rozlišit konkurenci dokonalou a nedokonalou.

Dokonalá konkurence se na reálném trhu nevyskytuje. Žádný trh nespĺňuje podmínky určené pro dokonalou konkurenci. Těmi jsou: početné zastoupení výrobců, dostatečná výroba produkce, volný vstup do odvětví, stejná kvalita daného produktu

⁴ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. upr. vyd. Praha, 2005, s. 60.

⁵ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. upr. vyd. Praha, 2005, s. 61.

všech výrobců, homogenita produktu, neschopnost výrobců změnit cenu, stejný přístup k informacím.

Nejsou-li v tržním prostředí splněny výše uvedené podmínky pro dokonalou konkurenci, vyskytuje se na trhu konkurence nedokonalá. V rámci ní rozlišujeme její tři formy, a to monopol, oligopol a monopolní konkurenci.

Pro monopol je charakteristické, že na trhu vyrábí a nabízí produkt pouze jeden výrobce, který také diktuje cenu a vyráběné množství, a vstup do odvětví je omezen. Monopol může firma získat díky přírodním zvláštnostem, ke kterým má přístup. V tomto případě mluvíme o přírodním monopolu. Jde například o těžbu nerostných surovin. Je-li monopol založen na administrativní výsadě, mluvíme o administrativním monopolu. Příkladem může být firma, které jako jediné bylo státem uděleno právo prodávat určitý výrobek. Posledním druhem monopolu je síťový monopol, který má firma, pokud ovládá rozhodující podíl na trhu. Typickým příkladem jsou firmy poskytující služby v oblasti energetiky.

Označíme-li konkurenci na trhu jako oligopol, znamená to, že zde působí malé množství výrobců a přístup do odvětví je omezen resp. znemožněn. Protože neexistují konkurenční tlaky, oligopolní výrobci mohou stanovit cenu vyšší, než jakou by tvořila rovnováha tržních sil při dokonalé konkurenci. Co se týče typů oligopolu, rozeznáváme dva, a to smluvní oligopol a oligopol s dominantní firmou. Smluvní oligopol je založen na dohodě (tzv. kartelové dohodě) o stanovení monopolní ceny, kterou mezi sebou uzavřou firmy produkující podobné výrobky za přibližně stejné ceny. Pokud se na trhu vyskytuje jedna silná firma v určitém oboru a přenechává část trhu slabším konkurentům, jedná se o oligopol s dominantní firmou.⁶

Charakteristiky monopolní konkurence jsou následující: velký počet firem v odvětví, diferencovaný produkt a neexistují bariéry vstupu do odvětví. V této situaci mohou být pro boj s konkurencí využity i nástroje necenové konkurence.⁷

Na českém bankovním trhu se vyskytuje monopolní konkurence. Tuto skutečnost potvrzuje mimo jiné výzkum J. Bikkera, S. Shaffera a L. Spierdijkové *Assessing Competition with the Panzar-Rosse Model: The Role of Scale, Costs,*

⁶ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. upr. vyd. Praha, 2005, s. 62-64.

⁷ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. upr. vyd. Praha, 2005, s. 64.

and Equilibrium. Práce byla publikována v říjnu 2009. Autoři pracovali s daty z let 1986 až 2004 z 18 000 bank z 67 zemí.⁸

Dalším podkladem pro tvrzení, že na českém bankovním trhu panuje monopolní konkurence, je článek Vladimíra Tomšíka *Banky nejsou zlé, vydělávat musejí*, který byl publikován v Hospodářských novinách 8. 4. 2013 a je dostupný na internetových stránkách ČNB.⁹

2.2 Metody měření konkurence

Způsobů, jak pozorovat a měřit konkurenci v bankovníctví, je několik. Nejlepší způsob, jak objektivně zjistit úroveň konkurence v daném odvětví, je kombinace více ukazatelů (indexů) a provedení více analýz, které konkurenci určují.

Každý index je počítán na základě jiných dat, a dokonce některá data dosazovaná do výpočtu jednoho indexu se mohou lišit. Záleží tedy na zvolené metodě výpočtu. Analýza odvětví může být provedena z více úhlů pohledu. Konkurence může být zjištěna buď z pohledu jednoho subjektu, nebo je odvětví analyzováno obecně.

Variabilnost jednotlivých ukazatelů může způsobit nepřesnosti, a proto je pro správné posouzení konkurence vhodné využít více ukazatelů.

2.2.1 Porterova analýza pěti sil

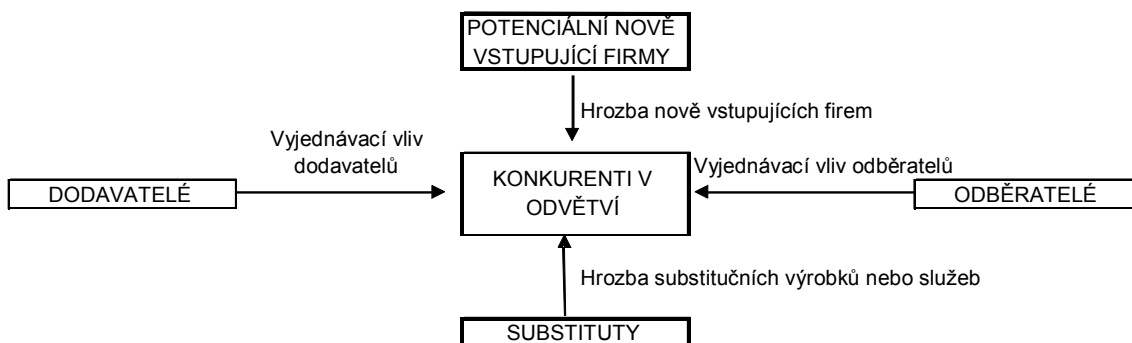
Intenzitu konkurence umožňuje sledovat např. Porterova analýza pěti konkurenčních sil, která je založena na rozboru jednotlivých faktorů působících na úroveň konkurence.

Následující schéma zobrazuje síly, které podle Portera působí v každém odvětví a určují jeho strukturu a ziskovost.

⁸ BIKKER, J. A., SHAFFER, S., SPIERDIJK, L. *Assessing Competition with the Panzar-Rosse Model: The Role of Scale, Costs, and Equilibrium* [online]. Amsterdam : De Nederlandsche Bank, 2009 [cit. 2013-10-05]. Dostupné z WWW: <http://www.dnb.nl/en/binaries/Assessing%20Competition%20with%20the%20Panzar-Rosse%20Model_tcm47-224137.pdf>.

⁹ TOMŠÍK, V. *Banky nejsou zlé, vydělávat musejí* [online]. Praha : Česká národní banka, 2013 [cit. 2013-10-05]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2013/cl_13_130408_tomsik_hn.html>.

Obr. 1: Hybné síly konkurence v odvětví¹⁰

Nové firmy, které vstupují na trh, se snaží získat podíl na trhu a také zdroje, a tím ohrožují subjekty již existující. Jako vstup nového konkurenta se dá označit i akvizice, i přesto že nevznikne nový subjekt. Spojení firem totiž zapříčiní vznik většího subjektu, který využívá více zdrojů. Hrozba vzniku nového konkurenta je ovlivněna překážkami vstupu do odvětví a také reakcí stávajících subjektů na vznik nové firmy.¹¹

Bariéry omezují vstup dalším subjektům na trh z důvodu regulace nárůstu koncentrace v odvětví, která by zintenzivnila soupeření o tržní podíl.¹²

Porter vymezuje hlavní zdroje překážek vstupu: úspory z rozsahu, diferenciací produktu, kapitálová náročnost, přístup k distribučním kanálům, nákladové znevýhodnění nezávislé na rozsahu a vládní politika.

Velké zavedené firmy na trhu mají výhodu, kterou nazýváme *úspory z rozsahu*. Pokud má firma dostatečně velký objem produkce, snižuje se cena výroby na jeden produkt. Díky tomu může být prodejní cena výrobku nižší. Nový subjekt má dvě možnosti. Buď hned ze začátku nastoupí s rozsáhlou výrobou, nebo zvolí produkci v nižším objemu, ale tím budou ceny jeho výrobků vyšší oproti konkurenci.

V každém odvětví existují firmy, které zde působily dříve a podařilo se jim získat důvěru a věrnost zákazníků. To dosáhly buď dobrou reklamou, spolehlivým servisem, věrnostními programy nebo odlišnostmi v poskytovaných službách nebo u nabízených produktů. Pro nový podnik je nejtěžší a nejnákladnější překonat tuto bariéru, kterou nazýváme *diferenciací produktu*. Na začátku musí firma vynaložit nemalé výdaje, aby se jí podařilo získat část zákazníků a jejich důvěru. Porter zmiňuje,

¹⁰ PORTER, M. E. *Konkurenční strategie: metody pro analýzu odvětví a konkurentů*. Praha, 1994, s. 4.

¹¹ PORTER, M. E. *Konkurenční strategie: metody pro analýzu odvětví a konkurentů*. Praha, 1994, s. 7.

¹² PORTER, M. E. *Competitive strategy: techniques for analyzing industries and competitors : with a new introduction*. 1st Free Press ed. New York, 1998, s. 7.

že diferenciaci produktu je nejdůležitější vstupní překážkou v odvětvích, jako je například investiční bankovníctví či daňové a účetní poradenství.

Nutnost vynaložit vyšší finanční částky hned na začátku existence firmy tvoří další bariéru pro vstup na trh. Označujeme ji jako *kapitálovou náročnost*. Každý subjekt musí investovat do reklamy, výzkumu a vývoje, výrobních zařízení aj. Měl by si ovšem také vytvořit rezervu na krytí počátečních ztrát.

Přechodové náklady bude muset vynaložit kupující při přechodu od produkce jednoho dodavatele k produkci jiného dodavatele. Jsou to například výdaje na rekvalifikaci zaměstnanců, investice do nových zařízení, změnu image aj.

Aby firma mohla fungovat a rozmisťovat svou produkci, potřebuje využívat distribuční kanály (soubor na sobě závislých subjektů zapojených do procesu zpřístupnění výrobku nebo služby konečnému uživateli).¹³ Tzv. *přístup k distribučním kanálům* je další bariérou vstupu. Nová firma musí přimět distribuční kanály, které již využívají zásobování déle existujícími subjekty, aby akceptovaly i jejich výrobky. Mezi možnostmi, jak se prosadit, patří výrazný cenový rozdíl nebo nabídka společné reklamy.

Nákladové znevýhodnění nezávislé na rozsahu je zapříčiněno jinými důvody, než je velikost firmy a rozsah výroby. Zavedené firmy mají technologie, know-how, zajištěné zdroje surovin, zkušenosti aj. Než nová firma získá tyto výhody, bude pro ni výroba (resp. poskytování služeb) nákladnější než pro firmu, která již těchto výhod dosáhla.

Velkou moc v omezování vstupu do odvětví má *vládní politika*, která může použít nejrůznější nástroje a způsobit tak dokonce znemožnění vstupu. Jedním z nástrojů, který se uplatňuje i v bankovníctví je udělení licence. Pro samotné udělení licence musí splňovat nový subjekt stanovené podmínky, které jsou nastaveny tak, aby znemožnily vstup do odvětví firmám, které nemají šanci na úspěch a mohly by poškodit důvěru v celý systém.¹⁴

Intenzita soupeření mezi stávajícími konkurenty je další silou působící na strukturu odvětví. Každá firma se snaží udržet si nebo zlepšit svou pozici na trhu. Pokud konkurenční subjekty zaznamenají v tomto ohledu zvýšenou aktivitu svého soupeře, budou na to reagovat. Takové soupeření se může projevit buď snižováním cen (cenová konkurence), nebo zvýšenými investicemi (např. do reklamy, vývoje nových produktů,

¹³ KOTLER, P. *Marketing management*. 10. rozšířené vydání. Praha, 2001, s. 506.

¹⁴ PORTER, M. E. *Konkurenční strategie: metody pro analýzu odvětví a konkurentů*. Praha, 1994, s. 7-17.

zlepšování služeb). V obou případech vede vysoká intenzita takového soupeření ke snížení ziskovosti. V důsledku cenové konkurence je tento jev znatelnější.¹⁵

Nejvyšší intenzita soupeření bude za následujících podmínek:

- a) V odvětví je velký počet subjektů, nebo pokud jsou si soupeři co do velikosti téměř rovni.
- b) Pomalý růst odvětví vede k intenzivnímu usilování konkurentů o získání co největšího podílu na trhu.
- c) Přísné výstupní bariéry omezují odchod firem, které zbytečně snižují ziskovost celého odvětví. Bariéry výstupu jsou například právní a morální závazky vůči zákazníkům, věřitelům či zaměstnancům, vlastnictví specializovaných aktiv, která nelze prodat. Tak jako vstupní bariéry, tak i výstupní může regulovat stát.
- d) Má-li subjekt provádějící činnost v daném odvětví cíl jiný než je zisk. Například stát může podporovat podnik z důvodu zajištění pracovních míst.¹⁶

Substituty (náhradní výrobky) jsou produkty, které plní stejnou funkci a uspokojují stejnou potřebu. Musíme se na ně dívat jako na důležitou součást odvětví, která stanovuje cenový strop (úroveň cen). Pokud by zavedené firmy zvýšily ceny svých produktů, jejich zákazníci by volili raději levnější substitut.

Bude-li chtít firma zhodnotit, jak velká hrozba jí v podobě substitutu hrozí, musí analyzovat poměr ceny a výkonu náhradního výrobku. Tedy zjistit, zda je pro zákazníky výhodný. Někdy ovšem nižší cena není rozhodujícím faktorem. Pokud substitut nabízí vyšší kvalitu, která je žádaná, jsou spotřebitelé ochotni si připlatit.¹⁷

Odběratelé (zákazníci), pokud je jejich postavení významné a mají silný vliv, se snaží o snížení cen a zlepšení kvality. To ovšem způsobuje v odvětví pokles ziskovosti. Za následujících podmínek můžeme označit vliv odběratelů jako silný:

- a) Jeden subjekt či skupina odběratelů kupuje významné množství celkové produkce firmy. Jsou to tzv. velkoodběratelé.

¹⁵ PORTER, M. E. *Konkurenční strategie: metody pro analýzu odvětví a konkurentů*. Praha, 1994, s. 7-17.

¹⁶ MAGRETTA, J. *Michael Porter jasně a srozumitelně: o konkurenci a strategii*. Vyd. 1. Praha, 2012, s. 54-55.

¹⁷ MAGRETTA, J. *Michael Porter jasně a srozumitelně: o konkurenci a strategii*. Vyd. 1. Praha, 2012, s. 50-52.

- b) Nakupuje-li odběratel produkty odvětví (firmy), které pro něj představují významnou část z celkových nákladů. V takovém případě se odběratel snadno přeorientuje na levnější substitut.
- c) Odvětví (firma) nabízí produkty, které jsou snadno nahraditelné, protože jsou nediferencované.
- d) V případě, kdy odběrateli nehrozí přechodové náklady, je snadné o něj přijít.
- e) Nedosahuje-li odběratel dostatečných ekonomických výsledků (zisku), bude snižovat vstupní náklady a to na úkor například dodavatelů.
- f) Pokud je odběratel schopen si část potřebných produktů zajišťovat sám. Hrozí nejen odchod od dodavatelů, ale také má lepší znalosti např. o nákladech na výrobu, a tím výhodnější postavení při vyjednávání.
- g) Neovlivňuje-li nakupovaný produkt kvalitu výrobku nebo služby.
- h) Lepší pozici mají odběratelé při vyjednávání podmínek obchodu, pokud disponují informacemi o situaci na trhu, poptávce, tržních cenách a nákladech na výrobu nakupovaného výrobku (resp. poskytované služby).¹⁸

Dodavatelé si v závislosti na své vyjednávací síle mohou diktovat vyšší ceny nebo výhodnější podmínky. To může firmě způsobit snížení ziskovosti. Síla dodavatelů se určuje podle stejných podmínek jako síla odběratelů (viz výše). Závisí tedy na tom, jakou část z celkových dodávek získáváme od daného dodavatele, zda pro odvětví existují alternativní dodavatelé, jaké by byly náklady na změnu odběratele, zda je strana nabídky diferenciována a zda využívají vertikální integraci.¹⁹

Za dodavatele můžeme označit i pracovní sílu, která za určitých podmínek také ovlivňuje ziskovost firmy. Vysoký vliv zaměstnanců se vyskytuje tam, kde jsou pracovníci organizováni (např. odbory) a v lokalitách s nedostatečnou nabídkou práce. Za těchto podmínek mohou zaměstnanci vyjednávat v otázkách výše mezd, případně určitých forem podílu na zisku (zaměstnanecké akcie).²⁰

Porterova analýza je v praktické části této bakalářské práce využita pro zjištění úrovně konkurence na bankovním trhu pomocí daných faktorů. Konkurence tímto způsobem není zjišťována kvantitativně ale spíše kvalitativně. Analyzovány jsou bariéry

¹⁸ PORTER, M. E. *Konkurenční strategie: metody pro analýzu odvětví a konkurentů*. Praha, 1994, s. 25-26.

¹⁹ MAGRETTA, J. *Michael Porter jasně a srozumitelně: o konkurenci a strategii*. Vyd. 1. Praha, 2012, s. 48-50.

²⁰ PORTER, M. E. *Konkurenční strategie: metody pro analýzu odvětví a konkurentů*. Praha, 1994, s. 28.

pro vstup na trh, a jak ovlivňují počet subjektů a jejich chování a postavení. Dále je zjišťována intenzita a způsob soupeření konkurentů, zda je na trhu dostatek či nedostatek substitutů a jak tento fakt ohrožuje banky. Vliv odběratelů je rozebrán z pohledu přechodových nákladů a dostatečné informovanosti klientů. Poslední faktor dodavatelé je zaměřen na vliv zaměstnanců.

2.2.2 Herfindahl-Hirschmanův index

Herfindahl-Hirschmanův index (dále HHI) se často používá pro měření úrovně koncentrace daného trhu. Pro správné pochopení, co vlastně HHI vyjadřuje, je důležité odlišit pojmy koncentrace a konkurence. Co označuje slovo konkurence, bylo vysvětleno již výše. Koncentrace může být charakterizována jako soustředování podnikatelské činnosti do větších celků (tzn. velkých podniků). V odvětví se potom vyskytuje méně podniků, ale zato větších s výraznými konkurenčními výhodami. Procesy koncentrace tak mohou omezit hospodářskou soutěž, a proto jsou sledovány subjekty pro ochranu hospodářské soutěže.

Pomocí koncentrace můžeme vyjádřit stav konkurence v odvětví. K získání hodnoty úrovně konkurence nám slouží právě HHI. Hodnotu indexu tvoří součet druhých mocnin tržních podílů jednotlivých subjektů působících v daném oboru. Nabývá hodnot 0 až 10 000.

Tvar vzorce pro výpočet indexu je následující:

$$H = \sum_{i=1}^N s_i^2$$

Vysvětlivky: s_i = podíl firmy i na trhu N = počet firem na trhu

Výsledná hodnota je mimo jiné determinována velikostí daného trhu. Čím menší trh je, tím je koncentrace větší a naopak. Pokud budeme mít nízké hodnoty koncentrace, tržní prostředí může být označeno za konkurenční.²¹

Čím vyšší hodnoty koncentrace vyjdou, tím bude na trhu méně konkurenční prostředí. Výsledek v rozmezí hodnot 1500 až 2500 vyjde u trhů mírně koncentrovaných. Nad 2500 můžeme hovořit o silně koncentrovaném odvětví s menším počtem subjektů.²²

²¹ SYNEK, M. *Manažerská ekonomika*. 5. aktualiz. a dopl. vyd. Praha, 2011, s. 386-387.

²² *Horizontal Merger Guidelines* [online]. Washington, D. C. : The United States Department of Justice, 19. 8. 2010 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hmg-2010.html#5c>>.

HHI je používán například Ministerstvem spravedlnosti Spojených států amerických pro kontrolu hospodářské soutěže. Posuzuje, jak navrhované spojování soutěžitelů ovlivní konkurenci v odvětví a naruší soutěž na trhu.²³

V České republice zjišťuje HHI Česká národní banka pro určení koncentrace na trhu v oblasti obchodních bank, spotřebitelských úvěrů, fondů kolektivního investování a v sektoru životních pojišťoven a penzijních fondů.

Předností HHI je možnost posoudit konkurenci i v případě, že nemáme k dispozici potřebná data z malých bank. Pokud je vynecháme, hodnotu indexu to ovlivní minimálně.²⁴

2.2.3 Lernerův index

Intenzitu konkurence můžeme zjistit také pomocí Lernerova indexu. Ten vyjadřuje monopolní sílu, tj. schopnost stanovit cenu vyšší než mezní náklady. Lernerův index je tedy ukazatelem tržní síly, která ukazuje odchýlení nedokonalé konkurenčního trhu od dokonalé konkurence.

Hodnotu Lernerova indexu dostaneme z podílu mezi rozdílem tržní ceny a mezních nákladů a tržní cenou. Jednoduše je takto vyjádřen předpoklad, že subjekt může stanovit vyšší cenu produkce (služeb) oproti mezním nákladům, pokud má dostatečnou tržní sílu. Výsledkem výpočtu je průměrná hodnota za určité období pro daný subjekt (banku).

$$L = \frac{(P - MC)}{P}$$

Vysvětlivky: P = cena MC = mezní náklady

Výsledek může nabývat hodnot od 0 do 1. Vyšší hodnota výsledku signalizuje vysoký stupeň monopolní síly (tj. méně konkurenční prostředí) a naopak. Pokud je výsledek L = 1, existuje na trhu monopol. Výsledek L = 0 signalizuje dokonalou

²³ *Antitrust division: Herfindahl Hirschman Index* [online]. Washington, D. C. : The United States Department of Justice, 19. srpna 2010 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hhi.html>>.

²⁴ ŘEPKOVÁ, I. *Konkurence, koncentrace a efektivnost českého bankovního sektoru* [online]. Karviná, 2012 [cit. 2013-04-11]. Dizertační práce. Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné. Vedoucí dizertační práce : Daniel Stavárek. Dostupné z WWW: <http://kfi.rs.opf.slu.cz/sites/kfi.rs.opf.slu.cz/files/konkurence_koncentrace_a_efektivnost_ceskeho_bankovniho.pdf>.

konkurenci. Čím vyšší hodnota indexu vyjde, tím nižší je úroveň konkurence na trhu a naopak.²⁵

Konečný výpočet Lernerova indexu není příliš náročný, ale náročné je sehnat příslušná data. Ta, která jsou poskytována bankami, nejsou shodná s tím, co je potřeba pro výpočet Lernerova indexu. Pro analýzu konkurence v praktické části této práce jsou využity výsledky Lernerova indexu, které poskytuje Světová banka.

Metodika výpočtu Lernerova indexu na internetových stránkách Světové banky je založena na postupu použitým ve studii Demirgüç-Kunt a Martínez Peria.²⁶ Cena P je definována jako podíl celkových příjmů a aktiv banky. Mezní náklady MC jsou odvozeny z logaritmované nákladové funkce. Data, která jsou v praktické části této bakalářské práce využita, zahrnují rozmezí let 1996–2010.

2.2.4 Panzar-Rosse model

Jeden z nejvíce používaných způsobů, který umožňuje zjistit úroveň konkurence v bankovním sektoru je Panazar-Rosse model. John C. Panazar a James N. Rosse vytvořili rámec, pomocí kterého lze zjistit úroveň monopolní síly na trhu.²⁷

Model zkoumá, jak se změna v ceně vstupu projeví v rovnováze výnosů firmy. K určení stupně konkurence Panzar a Rosse vytvořili H-statistiku, což je suma elasticit celkových příjmů s ohledem na ceny vstupních faktorů. Vzorec pro výpočet má následující tvar:

$$H = \sum \left(\frac{\delta R_i^*}{\delta w_{k1}} \right) \left(\frac{w_{k1}}{R_i^*} \right).$$

δR_i^* označuje změnu v rovnováze výnosů získaných bankou i

δw_{k1} označuje změnu v cenách vstupů.

Hodnoty H-statistiky mohou vyjít v intervalu $-\infty < H \leq 1$. V prostředí monopolní konkurence bude hodnota záporná ($H \leq 0$). Je-li hodnota $H = 1$, jde o dokonalou

²⁵ NIEDERMAYER, et al. *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ekonomiky* [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z WWW: <https://www.czech-ba.cz/data/articles/down_41950.pdf>.

²⁶ DEMIRGUC-KUNT, A., MARTÍNEZ PÉRIÁ, M. S. *A Framework for Analyzing Competition in the Banking Sector : An Application to the Case of Jordan* [online]. Washington, D. C. : The World Bank, 2010 [cit. 2013-06-08]. Dostupné z WWW: <<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/3982>>.

²⁷ BIKKER, J. *Competition and efficiency in a unified European banking market*. Northhampton, 2004, s. 74.

konkurenci. V případě kdy H dosáhne kladných hodnot, tedy v rozmezí $0 < H < 1$, existuje v odvětví monopolistická konkurence.

Výhoda tohoto modelu spočívá v jednodušším způsobu výpočtu oproti jiným modelům. Ovšem nevýhodou je, že dokáže určit jen krajní hodnoty stupně konkurence odvětví a je založen na předpokladu, že konkurenti poskytují pouze jeden produkt.²⁸

Výpočet Panzar-Rosseova modelu zahrnuje testování rovnováhy na bankovním trhu, odhad rovnice a výpočet H -statistiky. Vzhledem ke složitému postupu výpočtu je v této bakalářské práci Panazar-Rosse model popsán pouze teoreticky. V praktické části využit není.

2.2.5 Bresnahanův model

Pomocí Bresnahanova modelu je možné zjistit tržní sílu průměrné banky. Základem tohoto modelu je předpoklad, že banky produkují jen jeden produkt a využívají mnoho vstupních faktorů. Nákladová funkce banky je závislá na cenách těchto faktorů.

Tržní sílu banky můžeme zjistit pomocí oligopolního zisku. Podstatné je, že banka maximalizuje svůj zisk, když se mezní náklady rovnají mezním příjmům.²⁹

Podoba modelu se bude lišit v případě, kdy se budou brát v úvahu různé produkty. Pro depozitní produkty se budou používat jiné vstupy než pro úvěrové produkty.

Výsledek modelu (stupeň konkurence bank) se může pohybovat v intervalu od 0 do 1. Dokonalou konkurenci označuje 0. V této tržní situaci, pokud jedna banka zvýší objem, ostatní banky výstup sníží (ve stejném poměru). V opačném případě, kdy vyjde hodnota 1, bude situace jiná. Zvýší-li jedna banka výstupy, ostatní banky je zvýší také. Zbývající výsledky (tedy hodnoty mezi 0 a 1) ukazují na oligopol.

Výhoda tohoto modelu spočívá v možnosti jeho využití pro zkoumání tržní síly subjektů na dílčích trzích a přizpůsobení se dostupným datům. Za nedostatek je

²⁸ ŘEPKOVÁ, I. *Konkurence, koncentrace a efektivnost českého bankovního sektoru*. Karviná, 2012 [cit. 2013-06-08]. Dizertační práce. Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné. Vedoucí dizertační práce : Daniel Stavárek. Dostupné z WWW: <http://kfi.rs.opf.slu.cz/sites/kfi.rs.opf.slu.cz/files/konkurence_koncentrace_a_efektivnost_ceskeho_bankovniho.pdf>.

²⁹ BIKKER, J. A. *Testing for imperfect competition on EU deposit and loan markets with Bresnahan's market power model* [online]. Amsterdam : De Nederlandsche Bank, 2003 [cit. 2013-06-08]. Dostupné z WWW: <http://www.dnb.nl/en/binaries/ot052_tcm47-146062.pdf>.

považováno využití makroekonomických dat, která bývají k dispozici pouze jako roční.³⁰

Vzhledem k náročnosti výpočtu tohoto modelu není tento způsob v praktické části využit.

2.3 Studie současných domácích a zahraničních ekonomů

Konkurence na bankovním trhu je předmětem zkoumání již několika publikovaných studií. V této bakalářské práci jsou popsány tři studie, ze kterých vychází postup provedení analýzy předkládané bakalářské práce a základ pro vyvození hypotéz, které jsou v praktické části ověřovány.

Studie *Market Power and Cost Efficiency in the Czech Banking Sector* (publikováno také česky *Konkurence a efektivnost v českém bankovním sektoru*) od autorů Ancy Podpiery, Laurenta Weilla a Francizsky Schobert byla vydána v roce 2007. Cíle této práce byly zjistit velikost konkurence v českém bankovním sektoru a její vývoj v letech 1994 až 2005 a prozkoumat vztah mezi konkurencí a efektivitou. Konkurence byla měřena pomocí Lernerova indexu pro úvěrový trh. Pro výpočet byla použita čtvrtletní data o cenách úvěrů. Do Lernerova indexu byl určen jako cena úvěrů P poměr celkových úrokových příjmu s celkovými čistými úvěry (rozdíl celkových úvěrů a ztrátových úvěrů) a mezní náklad byl odvozen z odhadu nákladové funkce s jedním výstupem a cenami tří vstupů.³¹

³⁰ ŘEPKOVÁ, I. *Konkurence, koncentrace a efektivnost českého bankovního sektoru*. Karviná, 2012 [cit. 2013-09-12]. Dizertační práce. Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné. Vedoucí dizertační práce : Daniel Stavárek. Dostupné z WWW: <http://kfi.rs.opf.slu.cz/sites/kfi.rs.opf.slu.cz/files/konkurence_koncentrace_a_efektivnost_ceskeho_bankovniho.pdf>.

³¹ PODPIERA, A., WEILL, L., SCHOBERT, F. *Konkurence a efektivnost v českém bankovním sektoru. Zprávy o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha : Česká národní banka, 2007 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2007/FS_2007_clanek_3.pdf>.

Tab. 1: Lernerův index v bankovním sektoru ČR na úvěrovém trhu (v %) ³²

Rok	Počet pozorování	Medián	Střední hodnota
1994	87	60,13	59,01
1995	110	16,94	13,6
1996	99	14,73	2,46
1997	106	-14,38	-26,88
1998	86	8,77	10,94
1999	99	32,16	30,76
2000	100	30,37	31,11
2001	92	24,4	29,12
2002	92	17,1	17,03
2003	88	50,95	43,44
2004	75	55,11	45,74
2005	76	44,8	42,09

Čím vyšší hodnota Lernerova indexu vyjde, tím nižší je konkurence na trhu a naopak. Podle výsledků Lernerova indexu uvedených v tabulce 1 lze říci, že konkurence ani nijak výrazně nesílí, ani neoslabuje. V období let 1995–1997 a 2000–2002 konkurence rostla, v letech 1998–1999 a 2003–2004 naopak klesala.

Závěry studie tedy jsou, že konkurence na bankovním trhu v České republice nemá rostoucí tendenci, i když by se tak dalo předpokládat vzhledem k nárůstu zahraničních investic. Vztah mezi konkurencí a efektivitou byl vyhodnocen jako negativní. To znamená, že nárůst konkurence způsobí pokles nákladové efektivity. Ze studie také vyplývá, že pokud je na trhu vyšší úroveň konkurence, znamená to pro subjekty vyšší náklady na udržení klientů či získání klientů nových.

Další z vybraných studií *Estimation of the competitive conditions in the Czech banking sector*, byla publikována v březnu 2011. Jejími autory jsou Daniel Stavárek a Iveta Řepková. Cílem této studie bylo zjistit úroveň konkurence na českém bankovním trhu v letech 2001 až 2009. Pro výzkum byl použit Panzar-Rosse model.

Tab. 2: Výsledky H-statistiky (2001–2009) ³³

Ukazatel	2001-2009	2001-2005	2005-2009
H	0,624	0,9846	0,6368

³² PODPIERA, A., WEILL, L., SCHOBERT, F. *Konkurence a efektivnost v českém bankovním sektoru. Zprávy o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha : Česká národní banka, 2007 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financi_stabilita/zpravy_fs/fs_2007/FS_2007_clanek_3.pdf>.

³³ STAVÁREK, D., ŘEPKOVÁ, I. *Estimations of Competitive Conditions in the Czech Banking Sector* [online]. Brun : Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, 2011 [cit. 2013-10-16]. Dostupné z WWW: <http://www.mendelu.cz/dok_server/slozka.pl?id=51329;download=75009>.

Aby mohl být vývoj konkurence v sektoru lépe popsán, autoři zjišťovali výsledek H-statistiky zvlášť pro období 2001–2009, dále pro 2001–2005 a 2005–2009. Výsledky provedené analýzy poukazují na zhoršení konkurenčních podmínek ve sledovaném období. Výsledek pro celé období (2005–2009) je 0,624, tedy monopolistická konkurence. V prvním období (2001–2005) vyšla hodnota H-statistiky 0,9846. Výsledek označuje sice monopolistickou konkurenci, ale výrazně se blíží k hodnotě 1 označující dokonalou konkurenci. Ve druhém období (2005–2009) se hodnota snížila na 0,6368 a vzdálila se od dokonalé konkurence. Autoři studie poukazují na překvapivý fakt, že se konkurence na bankovním trhu zhoršila poté, co Česká republika vstoupila do Evropské unie (2004).³⁴

Poslední vybraná studie *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ČR* byla vypracována Českou bankovní asociací, konkrétně autory Jiřím Buškem, Petrem Dufkem, Jaroslavem Heřmánkem, Martinem Kupkou, Luděkem Niedermayerem a Františkem Pavelkou. Publikována byla v březnu 2012. Hlavním motivem pro vypracování studie bylo přispět do diskuze o konkurenceschopnosti české ekonomiky. Cílem tedy bylo zjistit úroveň konkurence ve finančním sektoru a vliv tohoto sektoru na konkurenceschopnost celé ekonomiky. Ve výzkumu byly analyzovány i faktory, které působí na finanční sektor (resp. bankovní). Pro lepší pochopení specifik a odlišností byl tedy popsán vývoj českého bankovního sektoru, dále bylo zkoumáno, zda je na trhu dostatečné množství produktů za příznivé ceny a rozebrána bilance bank.

Konkurence byla měřena pomocí Herfindahl-Hirschmaova indexu pro roky 2002 až 2011 a Lernerova indexu pro roky 1994 až 2005. Z výsledků HHI vyplývá, že konkurence na bankovním trhu je vysoká a zvyšuje se, trh je otevřený a neexistují vysoké bariéry pro vstup na trh. Výsledky Lernerova indexu jsou citovány z již výše popsané studie *Market Power and Cost Efficiency in the Czech Banking Sector*, takže jsou závěry z tohoto indexu totožné. Konkurence nevykazuje ani rostoucí, ani klesající trend, spíše kolísá v různých obdobích vlivem faktorů (privatizace, vstup do EU).³⁵

V roce 2010 byla vypracována studie pro analýzu konkurence na bankovním trhu v Jordánsku *A Framework for Analyzing Competition in the Banking Sector* :

³⁴ STAVÁREK, D., ŘEPKOVÁ, I. *Estimations of Competitive Conditions in the Czech Banking Sector* [online]. Brun : Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, 2011 [cit. 2013-10-16]. Dostupné z WWW: <http://www.mendelu.cz/dok_server/slozka.pl?id=51329;download=75009>.

³⁵ NIEDERMAYER, et al. *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ekonomiky* [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z WWW: <https://www.czech-ba.cz/data/articles/down_41950.pdf>.

*An Application to the Case of Jordan.*³⁶ Vytvořena byla ředitelkou výzkumu ve Světové bance Asli Demirgüç-Kunt a Marií Soledad Martinez Peria. Pro účely této bakalářské práce nejsou podstatné výsledky studie, ale postup, kterým byla konkurence na bankovním trhu zkoumána. Autoři poukazují na to, že tato studie navrhuje rámec pro analýzu konkurence v bankovním sektoru, který může být aplikován na všechny bankovní sektory.

Postup zahrnuje analýzu bariér vstupu do odvětví. Rozebírá, jaká jsou pravidla pro udělení licence, kapitálové požadavky, legislativní předpisy týkající se činností subjektů a jejich transparentnosti. Zkoumána je také regulace odchodu z trhu. V další části se analýza zaměřuje na chování a situaci samotných bank. Bere v potaz poměr mezi poskytnutými úvěry a depozity, úroveň úvěrových a vkladových sazeb a míru nákladů na finanční zprostředkování. V poslední části rozboru je použita nestructurální metoda měření konkurence, a to již výše zmíněná Panzar-Rosseova H-statistika. V dokumentu je také vypočítán Lernerův index.

Tato bakalářská práce vychází ze zmíněných studií a pro zjištění konkurence na bankovním trhu je zkombinováno více způsobů. Pro pochopení struktury českého bankovníctví jsou nejdříve analyzovány subjekty a produkty trhu a také nástroje konkurenční výhody. Samotná analýza konkurence je provedena Herfindahl-Hirschmanovým indexem, Lernerovým indexem a pomocí Porterovi analýzy jsou zjištěny faktory ovlivňující konkurenci, jako jsou bariéry vstupu do odvětví, substituty na trhu aj.

Hypotézy, které můžeme vyvodit z výše popsaných studií, znějí následovně:

- a) Na českém bankovním trhu je monopolistická konkurence.
- b) Úroveň konkurence bude výrazně vyšší u termínovaných depozitních a úvěrových produktů než u méně významných produktů.

³⁶ DEMIRGUC-KUNT, A., MARTÍNEZ PERÍA, M. S. *A Framework for Analyzing Competition in the Banking Sector : An Application to the Case of Jordan* [online]. Washington, D. C. : The World Bank, 2010 [cit. 2013-06-08]. Dostupné z WWW: <<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/3982>>.

3 Bankovní systém

Tato bakalářská práce je zaměřena na konkurenci na bankovním trhu v České republice. Co je bankovní trh a jakou může mít podobu, definuje třetí kapitola. Dále jsou zde stručně charakterizovány tři konkrétní bankovní systémy, a to kromě České republiky, na kterou je práce zaměřena, také Slovenské republiky a Maďarska. V kapitole je vysvětlen důvod výběru těchto zemí pro následnou komparaci úrovně konkurence na bankovním trhu. Popis historického vývoje bankovníctví, který je nejvíce rozepsán pro Českou republiku, dokazuje, že tyto tři systémy mají mnoho společného a zároveň se snaží objasnit, jaké události měly vliv na zformování bankovníctví do podoby, v jaké ho dnes známe. Tato kapitola je chápána jako teoretický základ pro praktickou část, ve které je mimo jiné český bankovní systém charakterizován podrobněji za pomoci nejrůznějších dat.

Bankovní systém je souhrn prvků (bank) působících v určité době v dané zemi a souhrn vztahů mezi bankami navzájem a mezi bankami a vnějším prostředím. Každý model má své specifické charakteristiky a jednou z nich je i jeho působení na konkurenci. Zda konkurenci potlačuje, nebo umožňuje. Existují dva pohledy na vymezení druhů soustav.

Podle kvality vztahů mezi bankami rozlišujeme model jednostupňový a dvoustupňový. Homogenita a neexistence centrální banky jsou charakteristickými znaky pro jednostupňový systém. Homogenitou je myšleno, že jednotlivé banky mají v systému stejné postavení, kvalitu a provádějí stejnorodou činnost. Tento systém potlačuje konkurenci.

Dvoustupňový systém vznikl postupným vývojem ze systému jednostupňového tím, že začala fungovat centrální banka. Pro tento typ uspořádání je charakteristická heterogenita. Centrální banka oproti ostatním bankám má odlišné postavení. Centrální banka plní funkci makroekonomickou (zabezpečuje finanční stabilitu). Obchodní banky mají funkci mikroekonomickou. Znakem heterogenity bankovníctví jsou i nestejnorodé služby (např. jiná kvalita) poskytované obchodními bankami. Dvoustupňový systém je běžný ve všech ekonomicky vyspělých zemích. Na trhu působí konkurence.

Dalším kritériem pro rozdělení bankovních systémů je uspořádání vztahů mezi komerčním a investičním bankovníctvím. Komerční bankovníctví se orientuje na obchody na vlastní účet a riziko banky. Taková banka například přijímá vklady, poskytuje úvěry, realizuje platební styk aj. Investiční bankovníctví zprostředkovává

nejrůznější operace na účet zákazníka. Může tedy provádět obchody s investičními instrumenty, depotní či emisní obchody aj. Známe tak bankovníctví univerzální a oddělené. Univerzální typ systému umožňuje bankám zabývat se bankovníctvím komerčním i investičním. V systému odděleného bankovníctví se jednotlivé banky orientují striktně jen na jednu činnost. Tato skutečnost zabraňuje konfliktu zájmů plynoucího z angažovanosti banky v obou oblastech bankovních aktivit (jako je to v případě univerzálního bankovníctví).³⁷

3.1 Český bankovní systém

Současný bankovní systém v České republice je dvoustupňový a univerzální. Lze ho charakterizovat jako stabilní a ziskový. Velkou výhodou pro tuzemský systém je, že není závislý na financování ze zahraničí i přesto, že vlastníky většiny českých bank jsou evropské bankovní skupiny. Banky jsou dobře kapitalizované a mají dobrou likviditní pozici.

Taková situace zde samozřejmě nebyla vždy. Český bankovní systém prošel od počátku 19. století mnoha zásadními změnami, které přinášely politické a společenské okolnosti. Spolu se změnami státního uspořádání a značnými zásahy do bankovníctví se měnilo i konkurenční prostředí v něm. Nejdůležitější události v bankovním systému ovlivňují dodnes důvěru lidí v tyto instituce a také pohled na to, jak má být systém regulován.

3.1.1 Stručná historie českého bankovníctví

Bankovníctví vzniklo již ve 13. století v Itálii. V Českých zemích se první banky objevují až na počátku 19. století (1824 Česká spořitelna, 1847 filiálka Privilegované rakouské národní banky). Do roku 1873 vzniklo mnoho bank, ale právě v tomto roce došlo ke krachu na Vídeňské burze. Tato událost způsobila, že v celém Rakousku–Uhersku zkrachovalo velké množství bank a důvěra v bankovníctví byla oslabena.³⁸

Od 90. let 19. století můžeme mluvit o stabilním bankovním systému v českých zemích. Velká změna nastala se vznikem Československé republiky v roce 1918. Nejen že nový stát musel vyřešit otázku zavedení vlastní měny, ale také se musel postarat

³⁷ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Vyd. 1. Praha, 2007, s. 52.

³⁸ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha, 2006, s. 38-39.

o bankovní systém založením centrální banky. Funkci centrální banky nejdříve plnil od roku 1919 Bankovní úřad ministerstva financí.³⁹

Bankovní úřad ministerstva financí fungoval až do roku 1926, kdy zahájila činnost Národní banka československá na základě zákona č. 102/1925 Sb.⁴⁰

Stabilní dvoustupňový bankovní systém fungoval až do roku 1938. Po té se bankovníctví a celé hospodářství řídilo německými válečnými záměry a ekonomický systém byl koncentrován a centralizován. Banky byly nuceny předávat své akciové podíly německým vlastníkům. Mnoho bank a peněžních ústavů bylo zlikvidováno. Do centrální banky byl dosazen říšský zmocněnec. Tím banka ztratila své postavení a byla přejmenována na Národní banku Česko-Slovenskou, později na Národní banku pro Čechy a Moravu.⁴¹

V roce 1945 byly, na základě dekretů vydaných prezidentem republiky Benešem, znárodněny akciové banky a soukromé pojišťovny. Od roku 1948 vykonávala správu měny Národní banka Československá, ale to pouze do roku 1950, kdy byla založena Státní banka československá. Tímto krokem byla završena centralizace v bankovníctví. Centrální banka podléhala přímo vládě, a tak pozbyla nezávislost. Dále byly všechny nebankovní finanční instituce (kromě zdravotní a škodní pojišťovny) zrušeny.⁴²

Bankovní systém za socialismu byl jednostupňový. Státní banka československá měla funkci centrální, komerční i investiční banky. Funkce shromažďování depozit fyzických osob a plánování jejich využití byla přiřazena Československé státní spořitelně. Další specializovaná banka byla Živnostenská banka, jejíž hlavní funkcí bylo provádět devizové operace a vést tuzexové účty obyvatelstvu. V roce 1965 vznikla Československá obchodní banka. Zajišťovala platby a financování podniků, které obchodovaly se zahraničím.⁴³

Roku 1989 proběhla v Československu Sametová revoluce a komunismus byl svržen. Nově nastoleným demokratickým principům se musel přizpůsobit i bankovní sektor. V roce 1990 byly zákony vytvořeny podmínky pro dvoustupňový bankovní systém. Tyto zákony byly nahrazeny v roce 1992 (schváleny 1991) dvěma novými

³⁹ VENCOVSKÝ, F. *Měnová politika v české historii*. Praha, 2001, s. 35.

⁴⁰ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha, 2006, s. 39.

⁴¹ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Vyd. 1. Praha, 2007, s. 26.

⁴² POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha, 2006, s. 40.

⁴³ LANGER, M. *Vývoj struktury bankovního odvětví v ČR* [online]. Brno, 2007 [cit. 2013-06-25]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí bakalářské práce : Michal Kvasnička. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/136920/esf_b/>.

zákony, které reagovaly na změny v tržním prostředí a aktuální potřebu. Zákonem č. 22/1992 Sb., o Státní bance československé a zákonem č. 21/1992 Sb. o bankách. Zákon o bankách z roku 1992 platí dodnes. Nutné změny jsou prováděny nařízeními, vyhláškami a novelami. Zákon byl od roku 1992 do roku 2013 novelizován 52krát.

Za daných podmínek mohly začít vznikat peněžní instituce v právní formě státní peněžní ústav nebo akciová společnost. V roce 1992 byly všechny státní peněžní ústavy přeměněny na akciové společnosti. Činnost bank byla podmíněna získáním povolení k činnosti. Byla povolena činnost zahraničních bank. Stát se zaručoval za vklady u Komerční banky, Všeobecné úvěrové banky, Živnostenské banky, Investiční banky, České státní spořitelny a Slovenské státní spořitelny. Některé banky se ocitly v problémech a pro stabilizaci systému bylo nutné jim pomoci. Jednalo se o subjekty, které fungovaly již za socialismu. Pomocí Konsolidačního programu I (r. 1991) byly Konsolidační bankou převzaty pohledávky, které původním bankám vznikly do roku 1989, a to v částce 80 mld. Kčs.

K 1. 1. 1993 začala jako centrální banka fungovat Česká národní banka (dále ČNB), jejíž činnost je upravena zákonem č. 6/1993 sb. o České národní bance. V ústavě byl ČNB vymezen cíl pečovat o měnovou stabilitu. Rok 1993 byl také významný tím, že byl vydán další důležitý zákon, a to č. 96/1993 Sb. o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření. Stavební spořitelna je zde vymezena jako specializovaná banka, která podléhá dohledu ČNB.

Státní záruka za vklady u daných bank přestala platit přijetím novely zákona v roce 1994, která zavedla povinné pojištění depozit.

Další významnou událostí bylo založení akciové společnosti ve vlastnictví státu České exportní banky (r. 1995). Tento subjekt se orientuje na podporu zahraničně obchodních aktivit tuzemských podniků.

Během 90. let se začaly projevovat problémy především u malých bank, na které byly uvalovány nucené správy nebo byly dokonce rušeny. Tyto skutečnosti ohrožovaly stabilitu celého bankovního systému. Byl vytvořen Konsolidační program II (r. 1996). Řešení, která konsolidační program využíval, byla tržní (navýšení kapitálu akcionáři nebo novými investory) a administrativní (nucená správa, odebrání licence).

Malým bankám byla nabídnuta pomoc v podobě tzv. Stabilizačního programu (r. 1997). Česká finanční, s. r. o. dočasně odkupovala nebonitní aktiva bank za nominální hodnotu. Termín odkupu byl stanoven na 7 let. Během této doby byly

pohledávky vymáhány oběma subjekty. Po uplynutí dané doby byla banka vázána ke zpětnému odkupu nesplacené části pohledávky. Tento program umožnil bankám překonat složitou situaci. Bohužel faktem je, že dnes již ani jedna malá banka, které byla poskytnuta pomoc, neexistuje.

V tomto složitém období narostl počet poskytnutých komerčních úvěrů. Banky v té době neměly dostatečné zkušenosti s řízením rizik a dostávaly se do problémů. Bylo jasné, že banky jsou podkapitalizované, nevlastní know-how, nedokážou dostatečně řídit rizika aj. Proto se přistoupilo k privatizaci. Začali se hledat zahraniční vlastníci vhodní z hlediska kapitálové síly a potřebného know-how. Investiční a Poštovní banka byla privatizována v roce 1998 „neočistěná“ (tzn. i s problematickými aktivy). Privatizace se nezdařila, banka se postupně dostala do nucené správy. Ostatní banky byly privatizovány po odčerpání problematických aktiv (tzv. sanace). České banky byly privatizovány KBC Bank (Československá obchodní banka, 1999), Erste Bank (Česká spořitelna, 2000) a Société Générale (Komerční banka, 2001).⁴⁴

3.1.2 Současný bankovní systém v České republice

Český bankovní systém má dnes podobu univerzální dvoustupňové soustavy, k 30. 6. 2013 zde působilo 45 bank, z toho 22 poboček zahraničních bank. Je charakteristický významnou přítomností zahraničních institucí. Součástí systému jsou i specializované banky – stavební spořitelny, hypoteční banky a jiné specializované banky. Struktura je dále doplněná spořitelními a úvěrovými družstvy.⁴⁵

Dohled nad soustavou bank provádí Česká národní banka. Aby byl bankovní sektor stabilní a důvěryhodný, zaměřuje se dohled na tři základní oblasti – podpora tržní disciplíny a konkurenceschopnosti bank, předcházení systémovým krizím a posilování důvěry veřejnosti v bankovní systém.⁴⁶

Pro správné fungování bankovního sektoru je důležitá platná legislativa. Ta nyní zahrnuje pro banky platící zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 254/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Tento zákon z roku 2012 mění například podmínky, za kterých může pobočka zahraniční banky ze třetí země působit na území České republiky. Snaží se vytvořit stabilní konkurenční prostředí.

⁴⁴ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Vyd. 1. Praha, 2007, s. 27-51.

⁴⁵ DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha, 2005, s. 120-121.

⁴⁶ KAŠPAROVSKÁ, V. *Řízení obchodních bank: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha, 2006, s. 63.

Právní rámec dále tvoří:

- zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření,
- zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance,
- zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 41/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků a postupů dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy a obchodníky s cennými papíry ve sbírce zákonů,
- vyhláška č. 123/2007 Sb, o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.

Na úrovni Evropské unie platí směrnice:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí.

3.2 Slovenský bankovní systém

Vzhledem ke společné historii má bankovní systém České republiky a Slovenské republiky shodný vývoj, a tedy i základní charakteristiky. I na Slovensku existuje dvoustupňová univerzální soustava v čele s centrální bankou.

Po rozdělení České a Slovenské federativní republiky začala k 1. 1. 1993 fungovat Národní banka Slovenska jako nezávislá centrální banka Slovenské republiky. Dalším důležitým mezníkem po roce 1990 bylo přijetí eura k 1. 1. 2009. Tím se Národní banka Slovenska stala součástí Eurosystemu. Tato banka se tedy podílí na společné měnové politice, kterou určuje Evropská centrální banka, vydává eurobankovky a euromince podle předpisů pro eurozónu, také podporuje plynulé fungování platebních systémů, zabezpečuje platební styk aj.⁴⁷

Stejně jako v České republice i největší slovenské banky, ve kterých měl rozhodující podíl stát, se potýkaly s problémy. Proto bylo přistoupeno také k privatizaci. V roce 2000 zahraničnímu vlastníku OTP (maďarská banka) byla prodána Investičná

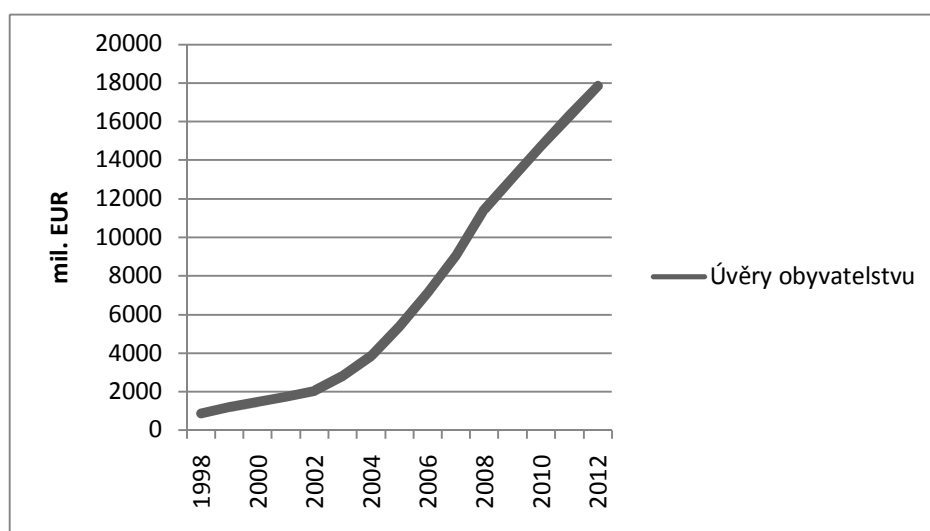
⁴⁷ *Základné informácie* [online]. Bratislava : Národná banka Slovenska, 1998-2011 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/zakladne-informacie>>.

a rozvojová banka, a. s., v následujícím roce koupila italská Intesa Bci. Všeobecnú úverovú banku a Slovenskú sporiteľňu rakouská Erste bank.⁴⁸

V roce 2011 dosáhly Slovenské banky nejvyššího zisku za svou historii, a to 674 mil. eur (cca 16 mld. Kč). Meziročně tedy zisk narostl o více než 34 %. Česká republika naopak v roce 2011 zaznamenala v bankovním sektoru pokles čistého zisku, a to z 55 mld. Kč (2010) na 53 mld. Kč.

Díky dobré solventnosti, vykazují slovenské banky vysokou stabilitu. Dobré výsledky vykazují i v oblasti kapitálové vybavenosti, ziskovosti a dlouhodobé likvidity. V současné době (2013) by situace na bankovním trhu mohla zhoršit narůstající zadluženost obyvatelstva (viz Graf 1) a následná neschopnost splácet závazky vůči bankám.⁴⁹

Graf 1: Růst zadluženosti obyvatelstva Slovenské republiky 1998–2012⁵⁰

Na Slovensku působí nyní (2013) 27 bank, z toho 13 poboček bank zahraničních.

⁴⁸ FORIŠKOVÁ, D., KLIMIKOVÁ M. *Restrukturalizace českého a slovenského bankovního systému a sekundární trh úvěrových pohledávek* [online]. Ostrava : Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2005 [cit. 2013-07-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/frpfi/cs/okruhy/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Foriskova.pdf>>.

⁴⁹ *Správa o finančnej stabilite k máju 2013* [online]. Bratislava : Národná banka Slovenska, 2013 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/ZAKLNBS/PUBLIK/SFS/protected/SFS_052013.pdf>.

⁵⁰ GULKA, M. *Zadlžovanie obyvateľstva SR - historický vývoj* [online]. Bratislava : ako-investovat.sk, 12. 7. 2013 [cit. 2013-10-06]. Dostupné z WWW: <<http://ako-investovat.sk/clanok/475/zadlzenie-obyvateľov-sr>>., vlastní zpracování.

Tab. 3: Seznam bank působících na Slovensku (k 6. 10. 2013)⁵¹

	Banky se sídlem na Slovensku		Pobočky zahraničních bank
1.	ČSOB	15.	AXA Bank Europe
2.	ČSOB stavebná sporiteľňa	16.	Banco Mais
3.	OTP Banka Slovensko	17.	BKS Bank
4.	Poštová banka	18.	BRE Bank
5.	Prima banka	19.	Citibank
6.	Privatbanka	20.	Commerzbank
7.	Prvá stavebná sporiteľňa	21.	Fio banka
8.	Sberbank Slovensko	22.	ING bank
9.	Slovenská sporiteľňa	23.	J&T Banka
10.	Slovenská záručná a rozvojová banka	24.	Komerční banka Bratislava
11.	Tatra banka	25.	Oberbank
12.	UniCredit Bank Slovakia	26.	The Royal Bank of Scotland
13.	VÚB BANKA	27.	ZUNO BANK
14.	Wüstenrot, stavebná sporiteľňa		

Největší komerční banka je Slovenská sporiteľňa s úplnou devizovou licenci a povolením provádět hypoteční obchody. Tato banka má největší podíl na trhu vkladů, zaujímá dominantní postavení v oblasti vydávání platebních karet a vlastní nejrozsáhlejší síť vlastních obchodních míst na Slovensku. Do skupiny šesti nejvýznamnějších (největších) bank na Slovensku patří VÚB Banka, Tatra banka, ČSOB, UniCredit a ČSOB stavebná sporiteľňa.

3.3 Maďarský bankovní systém

Společným znakem českého, slovenského a maďarského bankovníctví je transformace od centrálního plánování k tržně fungujícímu systému. Tyto postkomunistické země měly po svržení komunismu stejný cíl – začlenit se do Evropy. Všem se to podařilo v květnu 2004 vstupem do Evropské unie.

Bankovní systém v Maďarsku ovšem přechod na dvoustupňový systém zahájil již roku 1987, kdy se oddělily funkce centrální banky v oblasti měnové politiky a komerčního bankovníctví a vznikly tři nové komerční banky.

I přesto, že přechod na dvoustupňový systém byl v Maďarsku pozvolnější než v České republice, také se státní banky potýkaly s problémy. V letech 1994–1997 bylo privatizováno pět státních bank. Zahraniční investoři byly Bayerische Landesbank, Girozentrale Bank a European Bank for Reconstruction and Development, ABN Amro, KBC a irská pojišťovna Irish Life Assurance.⁵²

⁵¹ *Banky v SR* [online]. Bratislava : Slovenská banková asociácia, 2013 [cit. 2013-10-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.sbaonline.sk/sk/bankovy-sektor/banky-v-sr/>>., vlastní zpracování.

⁵² STAVÁREK, D. *Restrukturalizace bankovních sektorů a efektivnost bank v zemích Visegrádské skupiny*. Karviná, 2005, s. 12-19.

Na začátku roku 2000 bylo maďarské bankovníctví jedno z nejzdravějších ve střední Evropě. Dnes zde působí 42 bank, v čele stojí Maďarská národní banka (Magyar Nemzeti Bank). Podíl zahraničních bank na kapitálu je 65 %.⁵³

Maďarsko bylo jednou z nejvíce postižených zemí finanční krizí v roce 2009 ve střední Evropě. HDP se oproti roku 2008 snížilo o 18 % (ze 154,2 mld. USD na 126,6 mld. USD). V ČR v tomto období byl pokles HDP o 13 %, na Slovensku dokonce jen o 11 %. Problémy maďarského bankovního sektoru byly zapříčiněny především vysokou nezaměstnaností obyvatelstva (na konci roku 2009 byla nezaměstnanost 10,5 %) a velkým objemem úvěrů v cizích měnách (61 % úvěrů bylo ve Švýcarských francích). Pro zmírnění dopadů krize byl schválen zákon, který umožnil předčasné splácení hypoték v cizí měně za administrativní směnný kurz. Na banky měl tento krok negativní dopad, vznikly jim ztráty. Následkem toho také klesla hodnota bankovních aktiv, úvěry klesly o více než 10 % (od roku 2010 do roku 2011) a návratnost kapitálu v roce 2011 byla záporná. Maďarským bankám musela být poskytnuta pomoc v podobě kapitálových injekcí od mateřských bank.⁵⁴

Tato fakta odlišují maďarské bankovníctví od českého a slovenského, a proto jsou v následující kapitole porovnány některé ukazatele bankovních sektorů daných států.

3.4 Komparace bankovních systémů

V předchozích kapitolách jsou popsány bankovní systémy České republiky, Slovenské republiky a Maďarska. Následující tabulka porovnává tyto systémy podle základních charakteristik bankovního systému podrobněji.

⁵³ *The Hungarian Banking And Financial System* [online]. Budapest : Hungarian Financial Supervisory Authority, [2013] [cit. 2013-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.pszaf.hu/en/topmenu/press/pszafen_pressreleases/releasesarchiv/banking_and_financial.html>.

⁵⁴ *Banking Executive Survey 2012* [online]. Bern : KPMG Ltd, 2013 [cit. 2013-10-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.kpmg.com/CZ/cs/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Press-releases/Documents/KPMG-Banking-Executive-Survey-2012-EN.pdf>>.

Tab. 4: Komparace základních charakteristik bankovních systémů ČR, SR a Maďarska (k 31. 12. 2012, není-li uvedeno jinak)⁵⁵

	Česká republika	Slovenská republika	Maďarsko
Bankovní systém	univerzální dvoustupňová	univerzální dvoustupňová	univerzální dvoustupňová
Dohled vykonává	Česká národní banka	Národní banka Slovenska (Národná banka Slovenska)	Maďarská národní banka (Magyar Nemzeti Bank)
Bankovní licenci udílí	Česká národní banka	Národní banka Slovenska	Maďarská národní banka
Podíl zahraničních institucí na kapitálu	79,2 %	90,6 %	65 %
Zisk/ztráta bankovního sektoru	64,3 mld. Kč	11,5 mld. Kč	ztráta 14 mld. Kč
Počet bank	44	27	39
Základní úroková sazba	0,05 %	0,5 %	3,6 %
Devizové rezervy (k 30. 9. 2013)	33 723,7 mil. EUR	1 710,2 mil. EUR	30 550,8 mil. EUR
Člen Evropské unie	ano (od r. 2004)	ano (od r. 2004)	ano (od r. 2004)
Euro	ne	ano (od 1. 1. 2009)	ne

Všechny tři bankovní systémy mohou být definovány jako univerzální dvoustupňové. Jejich vrcholnou institucí je centrální banka, která vykonává dohled nad bankovním sektorem. Aby mohla v daném státě působit nějaká instituce jako banka, musí jí být udělena licence, kterou vydává centrální banka při splnění zákonem daných podmínek.

Podíl zahraničních institucí na kapitálu v bankovním sektoru je u všech tří vybraných zemí vyšší než 50 %. Nejvyšší je ve Slovenské republice, kde zahraniční kapitál činní 90,6 % na celkovém kapitálu.

Za rok 2012 byl bankovním sektorem České republiky a Slovenské republiky vykázán zisk. Velký rozdíl v celkové částce zisku (64,3 mld. Kč v ČR, 11,5 mld. Kč v SR) byl způsoben mimo jiné odlišným počtem bank v daných zemích (44 v ČR, 27 v SR). Maďarsko vykázalo za rok 2012 v bankovním sektoru ztrátu. Ztrátu maďarské bankovníctví mělo již v roce 2011, a to 19,6 mld. Kč. Ztrátovost bankovního sektoru byla zapříčiněna schválením možnosti předčasného splácení hypoték v cizí měně za výhodný kurz pro dlužníky, ale nikoli pro banky.

Bankovní sektory České republiky, Slovenské republiky a Maďarska mají mnoho společných znaků, především vývoj na začátku 90. let, kdy byl svržen režim

⁵⁵ *Vlastní průzkum.*

centrálně plánovaného hospodářství, a bankovní soustava musela být přetransformována. Společně mají tyto země i to, že leží ve střední Evropě a jsou součástí Visegrádské čtyřky. Počtem obyvatel je srovnatelná Česká republika (10,5 milionu v roce 2012) a Maďarsko (9,9 milionu v roce 2012). Slovensko má pouhých 5,4 milionu obyvatel, a proto i počet bank na Slovensku je nižší.

V současné době se nejhůře daří maďarskému bankovníctví, které v roce 2011 a 2012 vykázalo ztrátu. Slovenské a české banky jsou ziskové a celý systém je stabilní. Jsou tedy vybrány tři typy bankovních trhů (ČR – větší, stabilní, ziskový; SR – menší, stabilní, ziskový; Maďarsko – větší, neziskový), mezi kterými je v této bakalářské práci provedeno srovnání úrovně konkurence.

4 Charakteristika bankovního trhu a nástroje konkurenční výhody v bankovníctví

V každé zemi existují různě strukturované finanční systémy, díky kterým jsou realizovány finanční služby. Banky představují na finančním trhu finanční zprostředkovatele. Bankovní instituce musejí být regulovány, aby byla zabezpečena stabilita celého finančního systému, která je důležitá pro dobrý ekonomický vývoj země. V této kapitole je analyzován význam českého bankovníctví a dále je provedena charakteristika odvětví podle subjektů a nabízených produktů. Oba tyto faktory determinují úroveň konkurence v sektoru. Nástroje konkurenční výhody charakterizují konkurenční prostředí v bankovníctví. Jejich pomocí lze zjistit, zda a jakými prostředky subjekty mezi sebou soupeří, tedy jak se konkurence projevuje v praxi.

Následující tabulka ukazuje významné postavení bankovních institucí v celém finančním systému v České republice. Podíl aktiv bank, ve srovnání s ostatními finančními institucemi, je jednoznačně nejvyšší.

Tab. 5: Podíl aktiv finančních subjektů na celkové bilanční sumě (r. 2012)⁵⁶

Finanční subjekty	Podíl aktiv na celkové sumě v %
Banky	77,2
Družstevní záložny	0,7
Pojišťovny	7,8
Penzijní fondy	4,6
Fondy kolektivního investování	3,6
Nebankovní zprostředkovatelé financování aktiv	5,8
Obchodníci s cennými papíry	0,4

Data, která uvádí Česká bankovní asociace, dokazují výrazný vliv bankovních institucí na ekonomiku celé země (Tab. 6). V porovnání například se sektorem pojišťovnictví bylo v bankách na konci roku 2012 zaměstnáno více lidí (banky 40 159, pojišťovny 13 763), podíl na HDP bank (2,77 %) byl naopak nižší než pojišťoven (4 %).

⁵⁶ Zpráva o finanční stabilitě 2012/2013 [online]. Praha : Česká národní banka, [2013] [cit. 2013-08-03]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2012-2013/index.html>.

Vyšší objem vkladů v bankách oproti poskytnutým úvěrům zajišťuje bankám v ČR dostatečnou likviditu a svědčí o důvěře obyvatel v bankovní sektor.

Tab. 6: Základní charakteristiky bankovního sektoru ČR (k 31. 3. 2013, není-li uvedeno jinak)⁵⁷

Počet zaměstnanců	40 159
Průměrný počet denních transakcí pro (r. 2012)	2 022 319
Podíl bank na HDP České republiky (r. 2011)	2,77%
Podíl bank na zaplacení daní z příjmu právnických osob	10,25%
Celková suma zaplacené daně z příjmu právnických osob	12 350 mld. Kč
Celkový objem poskytnutých úvěrů ze strany bank	2 411,7 mld. Kč
Celkový objem vkladu v bankách	3 235,2 mld. Kč

4.1 Subjekty českého bankovního trhu

V České republice působilo k 3. 8. 2013 45 bank a poboček zahraničních bank. Jejich kompletní seznam je uveden v příloze I Seznam bank a poboček zahraničních bank v České republice.

Počet bank a poboček zahraničních bank působících v České republice se neustále vyvíjí. Od roku 1999 do 31. 7. 2013 zde působilo nejméně bank v letech 2003 a 2004, a to 35 bank. Jejich počet se od roku 1999 snižoval. Například v roce 2000 trh opustila Banka Haná, Erste Bank Sparkassen se integrovala do České spořitelny a Investiční a Poštovní banku koupila Československá obchodní banka po té, co na IPB byla uvalena nucená správa. O rok později proběhla fúze dvou bank na HVB Bank a Konsolidační banka se přeměnila na nebankovní subjekt – Česká konsolidační agentura. Dalším příkladem je Union banka, které díky nedodržování pravidel obezřetného chování byla v roce 2003 odňata licence a dostala se do konkurzu.⁵⁸

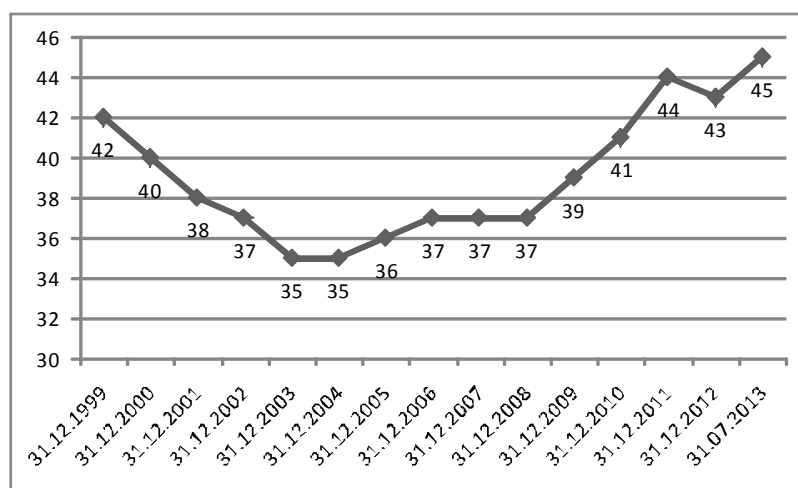
Zvyšování počtu bank a také konkurence, započalo rokem 2005, kdy na českém trhu vznikla pobočka BNP Paribas Fortis SA/NV. Výrazný je ovšem vstup několika malých a nízkonákladových bank: BRE Bank S. A (resp. mBank (2007)), AXA Bank (2009), Fio banka, a. s. (2010), Air Bank, a. s. (2011).⁵⁹

⁵⁷ *Czech Banking Fact Sheet* [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 31. 3. 2013 [cit. 2013-08-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czech-ba.cz/cs/bankovni-sektor/zakladni-informace>>.

⁵⁸ *Výroční zprávy České národní banky 1995-2012* [online]. Praha : Česká národní banka, 1995-2012 [cit. 2013-08-05]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy>.

⁵⁹ *Česká národní banka* [online]. Praha : Česká národní banka, 2003-2013 [cit. 2013-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

Graf 2: Vývoj počtu bank v ČR (1999–2013)⁶⁰

Jako nízkonákladové banky můžeme označit takové, které nabízí svým klientům nulové nebo téměř nulové poplatky za běžně poskytované produkty nebo služby (vedení běžného účtu, internetbanking, trvalé příkazy, příchozí/odchozí, platby SIPO).⁶¹

Rozdělení bank na malé, střední a velké se řídí metodikou České národní banky. Rozhodující kritérium pro zařazení je bilanční suma jednotlivých bank. Velké banky jsou takové, co vykazují bilanční sumu nad 250 mld. Kč, střední banky 50 až 250 mld. Kč a malé banky méně než 50 mld. Kč. Dané hranice platí od roku 2012.⁶²

⁶⁰ *Výroční zprávy České národní banky 1999-2012* [online]. Praha : Česká národní banka, 1999-2013 [cit. 2013-08-05]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy>., vlastní zpracování.

⁶¹ JERMÁŘ, P. *Hodnocení bank, družstevních záložen a stavebních spořitelén* [online]. TopBio, [2013] [cit. 2013-08-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.banky.cz/hodnoceni-druzstevnich-zalozen-stavebnich-sporitelen>>.

⁶² *Metodika* [online]. Praha : Česká národní banka, 29. 5. 2012 [cit. 2013-08-06]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_metodika.html>.

Tab. 7: Rozdělení bank v ČR podle bilanční sumy (v Kč)⁶³

Název banky	Bilanční suma k 31. 12. 2012
<i>Velké</i>	
Československá obchodní banka, a. s.	937 174 000 000,00
Česká spořitelna, a.s.	920 403 000 000,00
Komerční banka, a.s.	786 836 000 000,00
UniCredit Bank Czech Republic, a.s.	318 909 000 000,00
<i>Střední</i>	
Hypoteční banka, a.s.	201 176 000 000,00
Raiffeisenbank, a.s.	197 628 174 000,00
Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	168 649 707 000,00
GE Money Bank, a.s.	136 041 425 000,00
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	111 706 000 000,00
Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.	103 466 000 000,00
J & T BANKA, a.s.	85 087 426 000,00
Raiffeisen stavební spořitelna, a.s.	83 641 000 000,00
Česká exportní banka, a.s.	83 494 000 000,00
Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.	82 146 845 000,00
PPF banka, a.s.	76 843 081 000,00
Sberbank CZ, a.s.	61 312 000 000,00
<i>Malé</i>	
Wüstenrot - stavební spořitelna, a.s.	41 975 292 000,00
Air Bank, a.s.	33 600 000 000,00
LBBW Bank CZ, a.s.	30 049 416 000,00
Wüstenrot hypoteční banka a.s.	20 148 871 000,00
Fio banka, a.s.	18 561 359 000,00
Equa bank, a.s.	8 985 465 000,00
Evropsko-ruská banka, a.s.	3 626 533 000,00

Předchozí tabulka (Tab. 7) rozděluje banky působící v České republice na malé střední a velké podle bilanční sumy. Pobočky zahraničních bank zde nejsou zahrnuty. Z 23 bank patří 4 do skupiny velkých, 12 do skupiny středních a 7 do skupiny malých bank.

Dvěma bankám bylo povolení k činnosti v České republice uděleno až v roce 2013, a to MEINL BANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha (18. 1. 2013) a Western Union International Bank GmbH, organizační složka (2. 4. 2013) - viz příloha I Seznam bank a poboček zahraničních bank v České republice. Obě banky zde působí jako pobočky zahraničních bank.

⁶³ Vlastní průzkum.

4.2 Produkty českého bankovního trhu

Produkty nabízené bankami můžeme obecně rozdělit buď z pohledu banky (jak ovlivňuje bilanci banky), nebo z pohledu klienta (jakou plní funkci). Podle druhého přístupu rozlišujeme pět základních skupin:

- bankovní finančně úvěrové produkty,
 - investiční, kontokorentní, eskontní, hypoteční, aj. úvěry,
- depozitní (vkladové) bankovní produkty,
 - vklady na viděnou, termínované a úsporné vklady, emise bankovních dluhopisů,
- platebně zúčtovací produkty,
- produkty investičního bankovníctví,
- pokladní a směnářské produkty.⁶⁴

Základní produkty komerčních bank jsou úvěry, které představují díky úrokovým platbám, hlavní zdroj příjmů. Úvěry tvoří nejvýznamnější část aktiv bank. Pro banku jsou málo likvidní, rizikové, ale výnosné.⁶⁵

Nejvýznamnější typ úvěrů představují úvěry hypoteční. Mají nejvyšší podíl na celkovém objemu poskytnutých úvěrů u tří největších bank v České republice.

Tab. 8: Podíl hypotečních úvěrů na celkovém objemu poskytnutých úvěrů třemi největšími bankami v ČR retailovému segmentu v mil. Kč (r. 2012)^{66, 67, 68}

	Hypoteční úvěry	Celkem úvěry	Podíl hypotečních úvěrů
ČSOB	183 571	294 000	62%
Česká spořitelna	139 200	254 900	55%
Komerční banka	134 800	151 400	89%

⁶⁴ REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualiz. vyd. Praha, 2012, s. 97.

⁶⁵ POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha, 2006, s. 358.

⁶⁶ *Výroční zpráva 2012* [online]. Praha : Československá obchodní banka, a. s., 29. 4. 2013 [cit. 2013-08-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/Vztahy-k-investorum/Stranky/Vyrocní-a-pololetní-zpravy.aspx>>., vlastní zpracování.

⁶⁷ *Výroční zpráva 2012* [online]. Praha : Česká spořitelna, a. s., 2013 [cit. 2013-08-06]. Dostupné z WWW: <http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/vz_2012.pdf>., vlastní zpracování.

⁶⁸ *Výroční zpráva 2012* [online]. Praha : Komerční banka, a. s., 2013 [cit. 2013-08-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocní-zpravy.shtml>>., vlastní zpracování.

Druhým významným produktem jsou depozitní produkty. Představují pro banku základní levný zdroj obstarávání potřebného kapitálu.

Na konci 90. let 20. století se i v České republice projevil trend, který byl v některých vyspělých zemích běžný už od 70. let, a to orientace banky na klienty. Tento přístup velmi ovlivňuje tvorbu produktů banky. Snaží se, aby nabídka produktů byla srozumitelná, spektrum nabízených produktů většinou zužují na nejvíce využívané, a také se produkty tematizují (studium, bydlení aj.). Také vytvářejí tzv. produktové balíčky, které mohou být pro klienty cenově výhodnější. Vzniká tak nabídka provázaných služeb, jako je například běžný účet a termínový účet, možnost čerpání úvěru, platební karta a pojištění.⁶⁹

4.3 Nástroje konkurenční výhody

Uspěť na trhu bankovníctví je v současné době ve vyspělých zemích obtížné. Většina obyvatelstva již nějaké bankovní služby využívá. To znamená, že už se rozhodli pro určitou banku. Jediný segment, který pro banky představuje velký potenciál do budoucna, jsou studenti, kteří si teprve svého poskytovatele služeb vybírají. Banky tedy musí přesvědčovat klienty konkurenčních institucí ke změně banky.

Chce-li banka na trhu uspět, musí nabídnout zákazníkům služby, které uspokojí jejich potřeby lépe, než jaké nabízí konkurence. Nabízí-li banka zákazníkům vyšší hodnotu, buď pomocí nižších cen, nebo vyššího užitku, jedná se o konkurenční výhodu.⁷⁰

Zákazníci se pro banku rozhodují podle kritérií, které si sami určí. Můžeme ale označit nejdůležitější z nich:

- finanční podmínky,
- dostupnost finančních prostředků,
- přímé bankovníctví,
- ostatní.

⁶⁹ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Vyd. 1. Praha, 2007, s. 215.

⁷⁰ KOTLER, P. *Moderní marketing: 4. evropské vydání*. Praha, 2007, s. 1041.

Finanční podmínky jsou pro klienta ceny, které musí za určitou službu zaplatit bance. Jsou to poplatky, úroky, provize, prémie. Jejich rozdílná výše bývá pro zákazníka rozhodujícím faktorem při výběru služeb.

Dostupnost finančních prostředků ovlivňuje nabídku platebních a kreditních karet a úvěrů. Zákazníky zajímá, jaké možnosti mají při řešení nedostatku finančních prostředků.

Mnoho klientů bank vyžaduje přímé bankovníctví. Možnost využít služby banky přes internet nebo telefon šetří klientům čas i peníze. Každá banka může nabízet rozdílné spektrum služeb poskytovaných tímto způsobem.

Jiná rozhodující kritéria mohou být např. počet bankomatů dané banky, vlastnosti platební karty, vzdálenost pobočky, nabídka služeb finančních poradců aj.⁷¹

Tab. 9: Srovnání vybraných bank v ČR podle počtu klientů⁷²

Název banky	Počet klientů		
	2012	2011	2010
Česká spořitelna, a.s.	5 297 398	5 202 572	5 265 097
Československá obchodní banka, a. s.	3 054 000	3 096 000	3 078 000
Komerční banka, a.s.	1 602 000	1 602 000	1 590 000
GE Money Bank, a.s.	1 060 815	1 044 457	-
UniCredit Bank Czech Republic, a.s.	260 000	240 000	-
Fio banka, a.s.	187 000	99 000	-
Air Bank, a.s.	88 000	-	-
Hypoteční banka, a.s.	73 000	-	-
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	51 000	-	-
Equa bank, a.s.	30 000	-	-
J & T BANKA, a.s.	23 658	18 836	-

Ačkoli podle bilanční sumy je na prvním místě ČSOB, podle počtu klientů vede jednoznačně a dlouhodobě Česká spořitelna. V následujících tabulkách je zřejmé, že zaujímá první místo také v počtu poboček a bankomatů. Produkty České spořitelny se naopak nijak výrazně nesnaží přilákat klienty. Proto se zájem o tuto banku ze strany klientů nejčastěji vysvětluje neflexibilitou a iracionálním uvažováním obyvatel České republiky. Česká spořitelna je od roku 2000 členem Erste Group, která má v sedmi zemích 16,6 mil. klientů.

⁷¹ DAŇKOVÁ, M. *Ochrana konkurence na bankovních trzích* [online]. Praha, 2007 [cit. 2013-08-08]. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Národohospodářská fakulta. Vedoucí diplomové práce : Alena Zemplerová. Dostupné z WWW: <https://www.vse.cz/vskp/show_evskp.php?evskp_id=4775>.

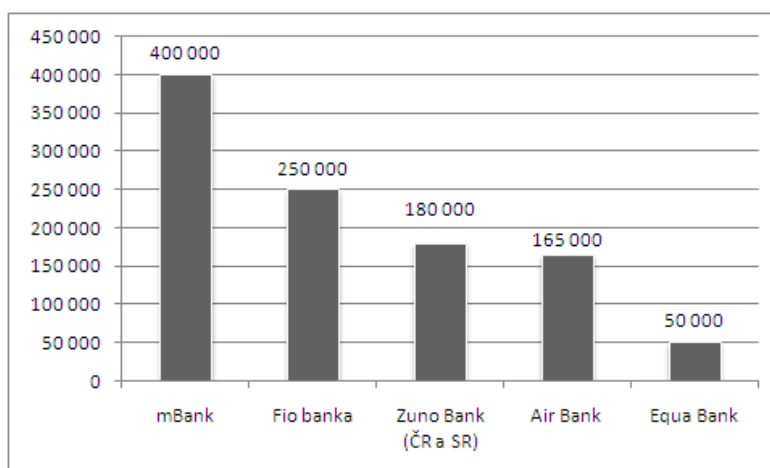
⁷² *Vlastní průzkum.*

Z vybraných bank má nejméně klientů J & T BANKA, a.s. Tato společnost totiž vyhledává a nabízí individuální služby privátním klientům, kteří disponují větším množstvím kapitálu a chtějí ho dále zhodnocovat.

Z uvedených nízkonákladových bank (Air Bank, Fio banka a Equa bank) nejvíce klientů na své produkty nalákala Fio banka. K 12. 3. 2013 měla Fio banka již 250 000 klientů. Úspěch této banky se dá přičíst jejím kvalitním produktům, nízkým poplatkům a průběžným zlepšováním služeb (bezkontaktní karty, aplikace pro investování chytrým telefonem).

Budeme-li chtít porovnat v počtu klientů všechny nízkonákladové banky, které působí v České republice, musíme zohlednit dále mBank a Zuno Bank. V předchozí tabulce uvedené nejsou, protože do ní nebyly zahrnuty banky, které jsou pouze pobočkami zahraničních bank (což obě zmíněné banky jsou).

Graf 3: Srovnání počtu klientů nízkonákladových bank v ČR k 30. 6. 2013⁷³

Z tohoto grafu je patrné, že v počtu klientů nízkonákladových bank vede mBank. Jedním z důvodů je, že z uvedených bank působí na českém trhu nejdéle (r. 2007). Byla tedy první, kdo přišel s nízkonákladovým bankovníctvím. Dalším důvodem jsou kvalitní služby a srozumitelné a jednoduché produkty.

⁷³ TŮMA, O. *Dostihy nových bank: Zuno, Equa a Air bank. Jaké jsou průběžné výsledky?* [online]. Partners Media, 13. 8. 2013 [cit. 2013-08-13]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/ucty-karty/258922-dostihy-novych-bank-zuno-equa-a-air-bank-jake-jsou-prubezne-vysledky#element_67_8643>., vlastní zpracování.

Tab. 10: Srovnání vybraných bank v ČR podle počtu bankomatů⁷⁴

Název banky	Počet bankomatů		
	2012	2011	2010
Česká spořitelna, a.s.	1466	1413	1312
Československá obchodní banka, a. s.	914	831	782
Hypoteční banka, a.s.	914	831	-
Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	914	831	-
GE Money Bank, a.s.	706	690	-
Komerční banka, a.s.	702	693	677
UniCredit Bank Czech Republic, a.s.	190	157	116
Fio banka, a.s.	150	102	-

Největší síť bankomatů v České republice má Česká spořitelna. ČSOB spolu s Hypoteční bankou a Českomoravskou stavební spořitelnou patří do jednoho konsolidačního celku, proto se počet jejich bankomatů shoduje.

Výhodu v síti bankomatů mají klienti Equa Bank, kteří si mohou od roku 2012 zdarma vybírat hotovost z jakéhokoli bankomatu v České republice. Tuto výhodu nejdříve poskytovala i mBank. Nyní jsou ale výběry zpoplatněny (35 Kč), pokud klient nezaplatí kartou u obchodníků za měsíc alespoň 2 000 Kč.

Tab. 11: Srovnání vybraných bank v ČR podle počtu poboček⁷⁵

Název banky	Počet poboček		
	2012	2011	2010
Česká spořitelna, a.s.	659	654	667
Komerční banka, a.s.	399	397	395
GE Money Bank, a.s.	260	253	-
Československá obchodní banka, a. s.	238	241	-
Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	140	151	-
Raiffeisenbank, a.s.	125	122	-
UniCredit Bank Czech Republic, a.s.	98	93	67
Fio banka, a.s.	70	61	-
Hypoteční banka, a.s.	27	27	-
Sberbank CZ, a.s.	24	24	45
Air Bank a.s.	19	-	-
LBBW Bank CZ a.s.	18	-	-
Equa bank, a.s.	13	-	-
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	5	5	-

⁷⁴ Vlastní průzkum.

⁷⁵ Vlastní průzkum.

Nebudeme-li brát v úvahu poštovní pobočky, díky kterým mohou klienti využít služby Poštovní spořitelny, můžeme říct, že nejvíce poboček má v České republice Česká spořitelna. Pro mnoho lidí je tento fakt důležitý z hlediska dostupnosti služeb. Na pobočkách využívají služeb bank nejvíce lidé starší a s nižším vzděláním.

Klientům, kteří preferují služby na pobočce, nevyhovují nízkonákladové banky jako mBank nebo Zuno banka. mBank má po České republice 17 kiosků. K vyřízení hypotečních úvěrů slouží 9 finančních center. Zuno banka je online banka, která má v České republice v Praze pouze jedno obchodní místo Zuno zónu. Tyto zmíněné banky ovšem ušetří na provozu poboček.

Banky na českém trhu si uvědomují, že se musejí neustále diferencovat a své služby zlepšovat a rozšiřovat. To dokazují následující případy vylepšení bankovních produktů během roku 2012.

ČSOB

- pro korporátní klienty nové vkladové produkty, u kterých si mohou zvolit požadované parametry (požadovaný výnos, snižování rizika, likvidita)
- vylepšení smartbankingové aplikace o funkce, jako např. sjednání cestovního pojištění, dobíjení kreditu – za rok si aplikaci stáhlo více než 100 000 klientů
- rozšíření počtu vkladových bankomatů z 34 na 79

Hypoteční banka

- nový produkt Hypotéka s bonusem nabízí snížení jistiny o 5 %, pokud klient zůstane po celou dobu splácení u ČSOB

Českomoravská stavební spořitelna

- dva nové tarify stavebního spoření nabízející výhodné podmínky pro klienty Variant (úroková sazba až 3,15 %) a Garant (nižší úroková sazba u úvěru ze stavebního spoření 2,95 % p. a.)

GE Money Bank

- sedm nových poboček
- partnerská spolupráce se společností Globus
- mobilní platby s využitím NFC technologie

- běžný účet bez poplatků

Sberbank

- cenově výhodné a rychlé platby pro podporu obchodů s Ruskem
- rozšíření funkčnosti karet – limit pro internetové transakce a možnost zablokování pro použití na internetu⁷⁶

Bankovníctví je v České republice nedílnou součástí ekonomického systému a ve velké míře ovlivňuje její fungování. Stabilita bankovního systému je důležitá pro stabilitu celé ekonomiky. Velký počet subjektů působících v bankovním odvětví zajišťuje dostatečnou konkurenci, tím i soupeření bank o klientelu. To probíhá pomocí nástrojů konkurenční výhody. Banky v České republice si uvědomují, jaká je situace na trhu a využívají pro svůj úspěch prostředky, jako je individuální přístup, vstřícné ceny, kvalitnější služby apod. Soupeření mezi konkurenty má tedy pozitivní přínos pro klienty. Hypoteční úvěry a depozitní produkty jsou označeny za nejvýznamnější bankovní služby, proto je na ně často zaměřena pozornost i v následující kapitole, ve které je provedena analýza úrovně konkurence na trhu.

⁷⁶ *Vlastní průzkum.*

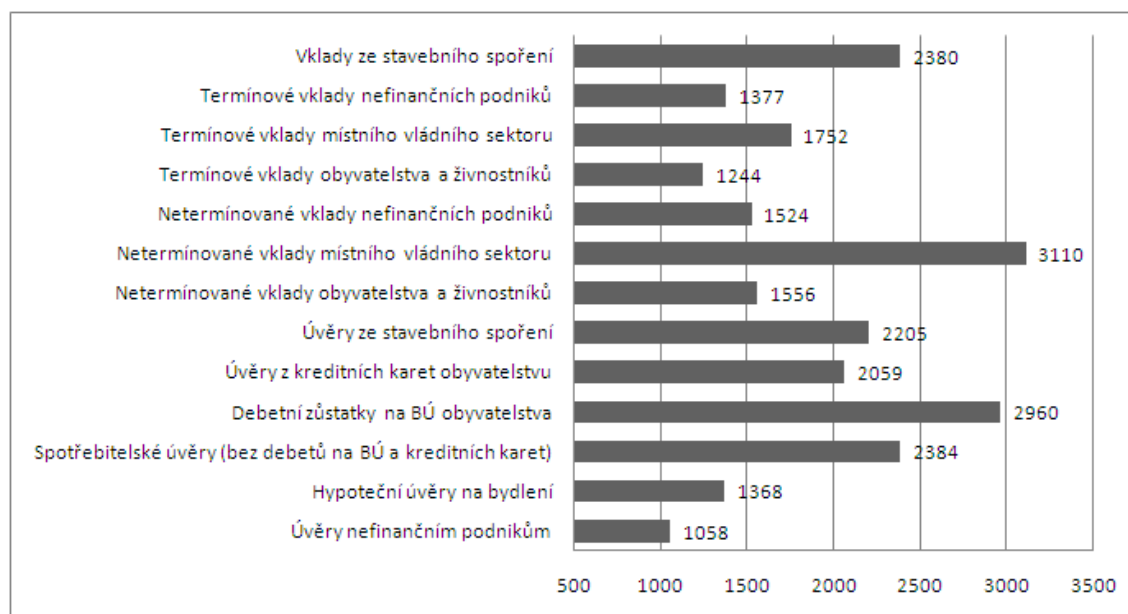
5 Analýza konkurence na bankovním trhu v ČR

Cílem této bakalářské práce je zjistit úroveň konkurence v České republice, její vývoj a vlivy, které na ni působí. Těmito body se zabývá právě kapitola 5. Pro analýzu konkurence jsou vybrány dva indexy – Herfindahl-Hirschmanův index a Lernerův index. Jejich pomocí je konkurence zjištěna kvantitativně. HHI je zjištěn pro nejdůležitější bankovní produkty. Lernerův index zobrazuje konkurenci celkově pro odvětví. Aby byly výsledky objektivní, jsou komparovány s daty ze slovenského a maďarského bankovního sektoru. Porterova analýza zjišťuje úroveň konkurence podle faktorů, které na ni působí, podle chování bank a jiných subjektů. To pomáhá pro pochopení vývoje a úrovně vypočtených indexů.

5.1 Herfindahl-Hirschmanův index pro ČR

Díky datům HHI zjištěných Českou národní bankou, které poskytuje i veřejnosti, lze určit koncentraci (resp. konkurenci) a její vývoj ve vybraných bankovních produktech.

Graf 4: Herfindahl-Hirschmanův index obchodních bank k 30. 6. 2013⁷⁷

Graf 4 zachycuje data HHI k 30. 6. 2013. Nejmenší hodnota koncentrace (1 058) se vyskytuje u úvěrů nefinančním podnikům. Znamená to, že tento typ produktu nabízí mnoho firem a konkurence je tudíž vysoká. Další čtne zastoupené produkty na trhu

⁷⁷ ARAD : *Ukazatel koncentrace trhu* [online]. Praha : Česká národní banka, 2013 [cit. 2013-09-09]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=AAE&p_sestuid=&p_lang=CS>., vlastní zpracování.

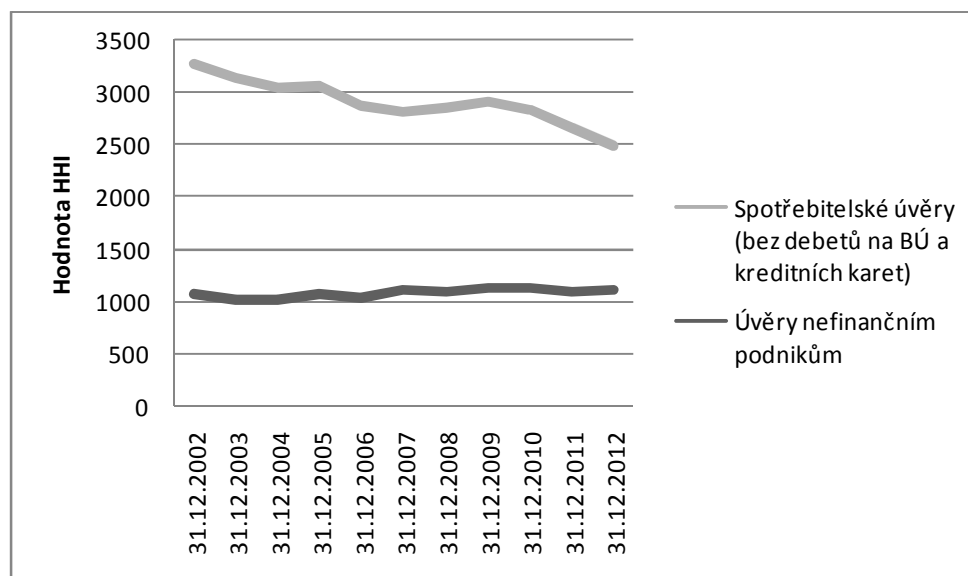
jsou termínové vklady obyvatelstva a živnostníků, hypoteční úvěry na bydlení a termínové vklady nefinančních podniků.

Hodnoty 1 500 až 2 500, které označují mírně koncentrovaný trh (viz kapitola 2.2.2 Herfindahl-Hirschmanův index), vykazuje sedm produktů ze třinácti uvedených. Silně koncentrované odvětví je pouze u netermínovaných vkladů místního vládního sektoru a debetních zůstatků na BÚ obyvatelstva. HHI je u nich vyšší než 2 500 a můžeme říci, že se zde nevyskytuje vysoká konkurence.

Graf 4 tedy svědčí o tom, že na bankovním trhu je koncentrace mírná. Tato skutečnost ukazuje na mírně konkurenční prostředí.

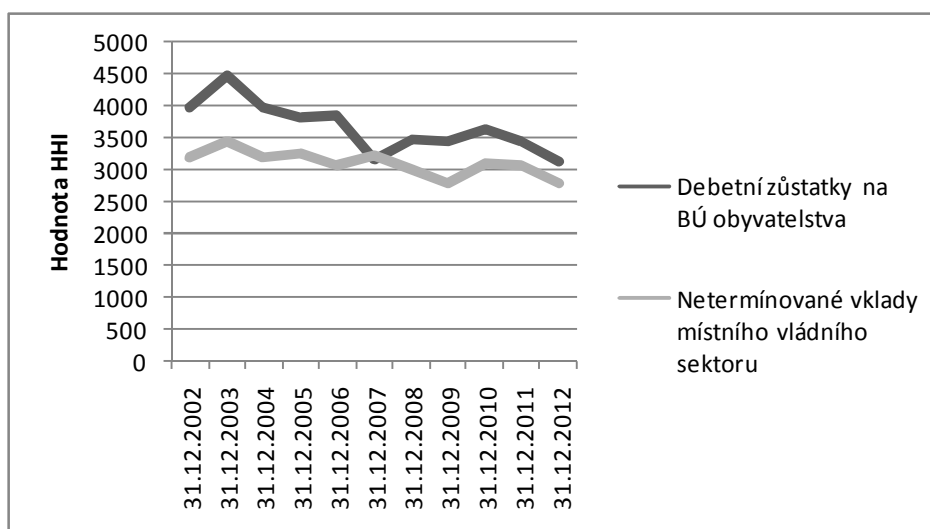
Následující grafy představují vývoj HHI v čase od roku 2002 u vybraných produktů. Snadno lze vyčíst, zda se konkurence na trhu těchto produktů zvyšuje či snižuje.

Graf 5: Vývoj HHI pro spotřebitelské úvěry a úvěry nefinančním podnikům (2002–2012)⁷⁸

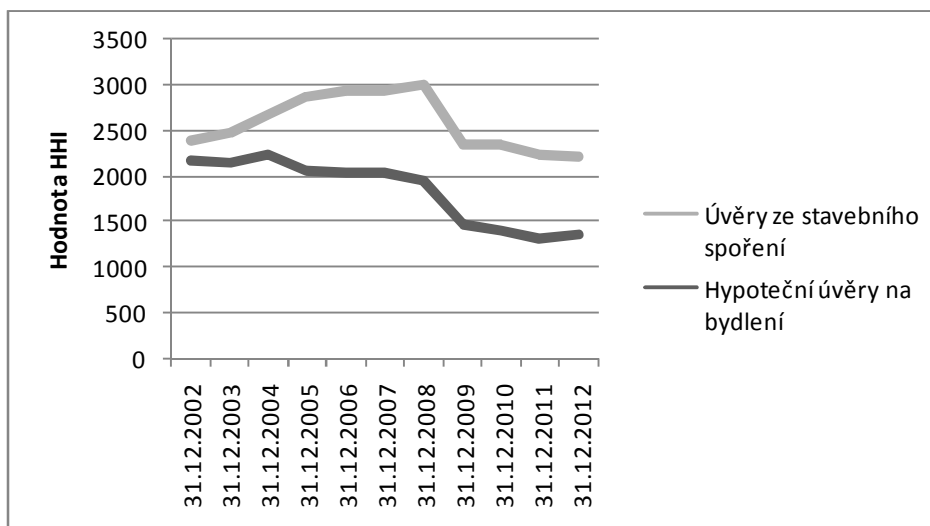

⁷⁸ ARAD : Ukazatel koncentrace trhu [online]. Praha : Česká národní banka, 2002-2012 [cit. 2013-09-09]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=AAE&p_sestuid=&p_lang=CS>., vlastní zpracování.

Graf 6: Vývoj HHI pro debetní zůstatky na BÚ obyvatelstva a netermínované vklady místního vládního sektoru (2002–2012)⁷⁹

Graf 7: Vývoj HHI pro hypoteční úvěry na bydlení a úvěry ze stavebního spoření (2002–2012)⁸⁰

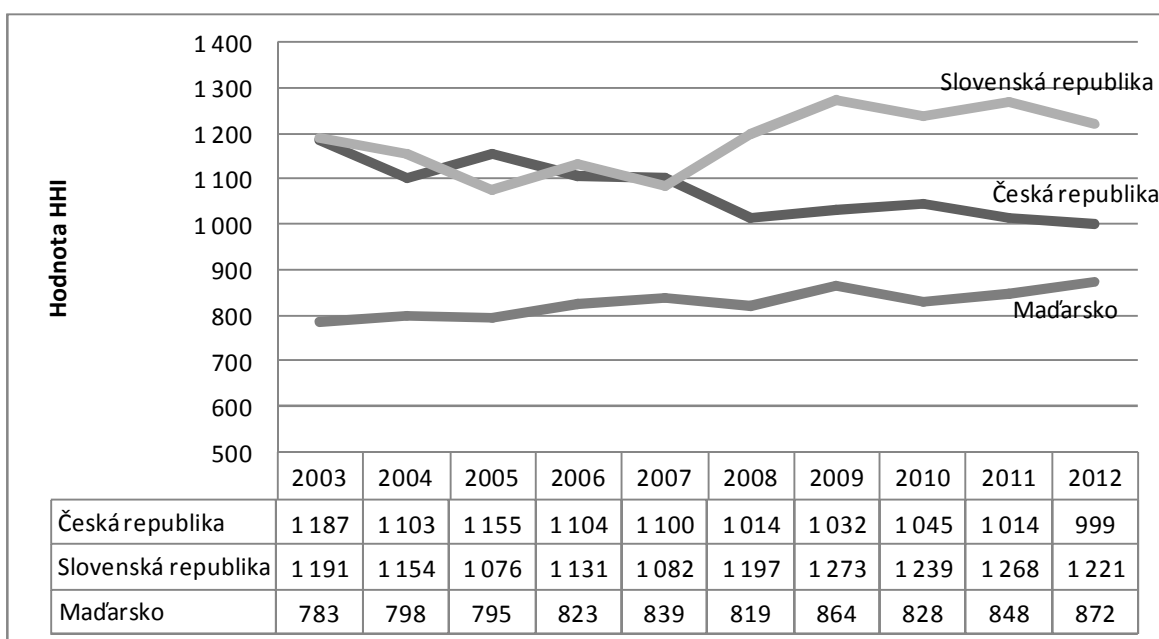
⁷⁹ ARAD : Ukazatel koncentrace trhu [online]. Praha : Česká národní banka, 2002-2012 [cit. 2013-09-09]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=AAE&p_sestuid=&p_lang=CS>., vlastní zpracování.

⁸⁰ ARAD : Ukazatel koncentrace trhu [online]. Praha : Česká národní banka, 2002-2012 [cit. 2013-09-09]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=AAE&p_sestuid=&p_lang=CS>., vlastní zpracování.

U většiny produktů je trend vývoje hodnoty HHI klesající. Pouze u úvěrů nefinančním produktů je křivka vývoje velmi mírně rostoucí. Lze tedy konstatovat, že konkurence na bankovním trhu v ČR se zvyšuje.

Následující graf (Graf 8) porovnává data HHI úvěrových institucí (tj. banky, spořitelní a úvěrní družstva) v České republice, Slovenské republice a Maďarsku v letech 2003 až 2012. Z grafu lze jasně vyčíst, že největší míra konkurence v oblasti úvěrových institucí panuje v Maďarsku. Trend vývoje HHI je mírně stoupající, takže konkurence se postupně snižuje. Oproti tomu má HHI České republiky v dané oblasti trend klesající, tedy konkurence na trhu se zvyšuje. HHI ve Slovenské republice od roku 2007 do roku 2009 prudce stoupal, konkurence se snížila. Možnou příčinu lze hledat ve finanční krizi. V roce 2008 se na Slovensku zvedla úroková sazba, lidé přestali mít o úvěry zájem a banky je přestaly nabízet. Od roku 2011 HHI na Slovensku, stejně jako v České republice, klesá.

Graf 8: Porovnání vývoje HHI úvěrových institucí v ČR, SR a Maďarsku (2003–2012)^{81, 82}

⁸¹ *EU bankig structures* [online]. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2008 [cit. 2013-09-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/eubankingstructures2008en.pdf>>., vlastní zpracování.

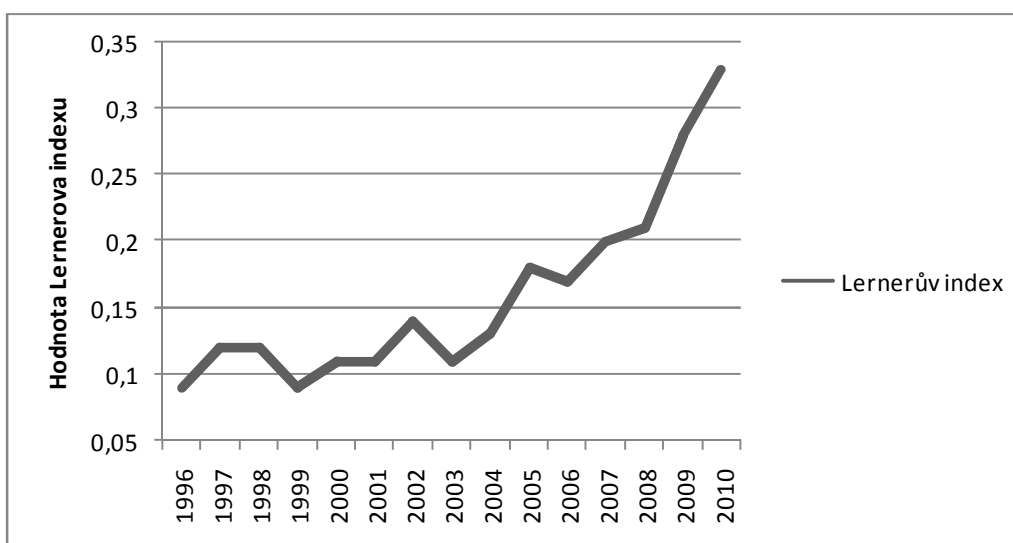
⁸² *Structural Indicators for the EU Banking Sector online* [online]. Frankfurt am Main : European Central Bank, 12. 8. 2013 [cit. 2013-09-25]. Dostupné z WWW: <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000002868_ALLPDF>., vlastní zpracování.

5.2 Lernerův index pro ČR

Lernerův index v praxi není snadné vypočítat. Dostupná bankovní data se neshodují s cenami a náklady, které jsou potřebné k výpočtu indexu (viz kapitola 2.2.3 Lernerův index). Není totiž jasně definováno, jaké náklady a výnosy mají být do vzorce použity. Jako bankovní výstupy se většinou používají aktiva banky a do nákladů se nezahrnují náklady na rizika.⁸³

Pro zjištění vývoje Lernerova indexu v České republice jsou v této bakalářské práci využity výsledky uveřejněné Světovou bankou. Do vzorce výpočtu je jako cena dosazen příjem banky a náklady jsou odvozeny z nákladové funkce. Data, se kterými Světová banka pracovala při výpočtu Lernerova indexu, pocházejí z BankScope, což je databáze, která obsahuje účetní závěrky 30 000 bank působících na celém světě. Lernerův index je vypočítán do roku 2010. Novější data bohužel nejsou k dispozici.

Graf 9: Vývoj Lernerova indexu v ČR 1996–2010⁸⁴

Nejvyšší úroveň konkurence ve sledovaném období byla v roce 1996, kdy hodnota Lernerova indexu byla 0,09. Od roku 1996 do roku 2004 se hodnota pohybovala mezi 0,09 až 0,13, což svědčí o rovnoměrném vývoji konkurence.

⁸³ ŘEPKOVÁ, I. *Konkurence, koncentrace a efektivnost českého bankovního sektoru* [online]. Karviná, 2012 [cit. 2013-04-10]. Dizertační práce. Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné. Vedoucí dizertační práce : Daniel Stávárek. Dostupné z WWW: <http://kfi.rs.opf.slu.cz/sites/kfi.rs.opf.slu.cz/files/konkurence_koncentrace_a_efektivnost_ceskeho_bankovniho.pdf>.

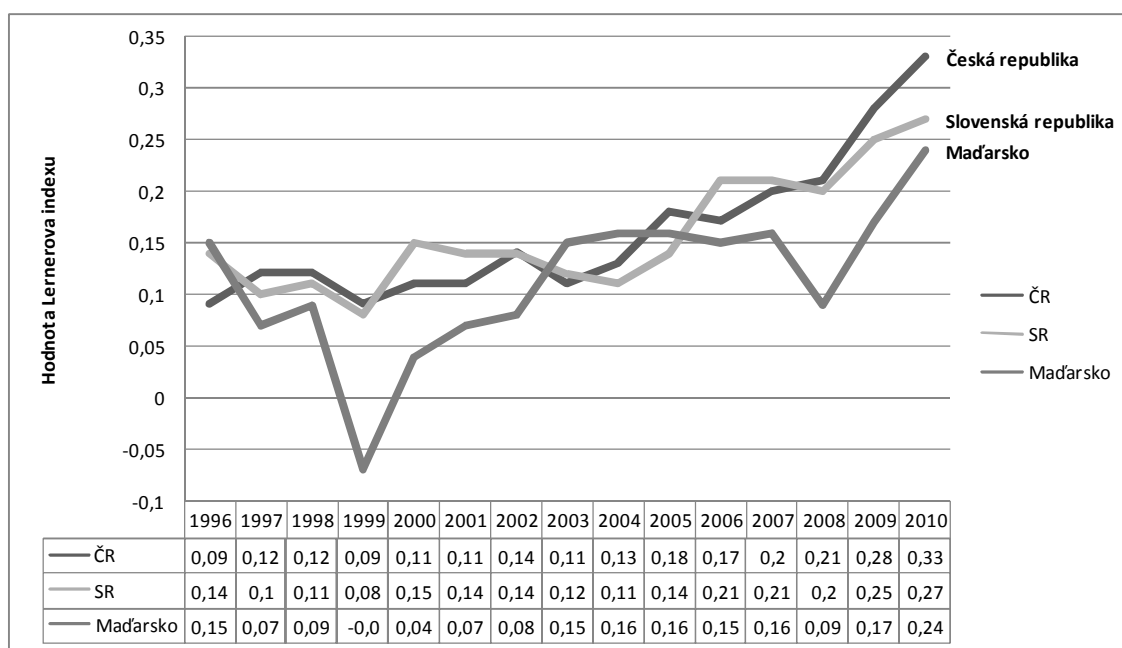
⁸⁴ *Data : Lerner index* [online]. Washington, D. C. : The World Bank, 1996-2010 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z WWW: <<http://data.worldbank.org/indicator/GFDD.OI.04?page=1>>., vlastní zpracování.

Nedocházelo k žádným extrémním výkyvům. V roce 2005 stoupl index na hodnotu 0,18 z předchozích 0,13 v roce 2004. Úroveň konkurence se poměrně rychle snížila a trend poklesu je možné vyčíst z grafu až do roku 2010. Tento závěr se shoduje s výsledkem výzkumu *Estimations of Competitive Conditions in the Czech Banking Sector*.⁸⁵

Lernerův index je ovlivněn úrovní mezních nákladů. Pokud mezní náklady klesnou, roste hodnota indexu a naopak. Tím je vysvětlen kolísavý průběh křivky. Nejvýraznější změna je v období let 2008–2010, kdy mezní náklady prudce klesly, hodnota Lernerova indexu se tedy výrazně zvýšila.⁸⁶

Graf 10 zobrazuje vývoj Lernerova indexu v letech 1996–2010 pro Českou republiku, Slovenskou republiku a Maďarsko. Přispívá k objektivnějšímu posouzení konkurence na bankovním trhu v České republice.

Graf 10: Porovnání vývoje Lernerova indexu pro ČR, SR a Maďarsko (1996–2010)⁸⁷

⁸⁵ STAVÁREK, D., ŘEPKOVÁ, I. *Estimations of Competitive Conditions in the Czech Banking Sector* [online]. Brun : Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, 2011 [cit. 2013-10-16]. Dostupné z WWW: <http://www.mendelu.cz/dok_server/slozka.pl?id=51329;download=75009>.

⁸⁶ ŘEPKOVÁ, I. *Konkurence, koncentrace a efektivnost českého bankovního sektoru* [online]. Karviná, 2012 [cit. 2013-04-10]. Dizertační práce. Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné. Vedoucí dizertační práce : Daniel Stavárek. Dostupné z WWW: <http://kfi.rs.opf.slu.cz/sites/kfi.rs.opf.slu.cz/files/konkurence_koncentrace_a_efektivnost_ceskeho_bankovniho.pdf>.

⁸⁷ Data : *Lerner index* [online]. Washington, D. C. : The World Bank, 1996-2010 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z WWW: <<http://data.worldbank.org/indicator/GFDD.OI.04?page=1>>., vlastní zpracování.

Porovnáním vývoje Lernerova indexu pro bankovní sektory České republiky, Slovenské republiky a Maďarska lze zjistit výrazné společné znaky, ale i odlišnosti. Z grafu 10 je patrné, že vývoj hodnot Lernerova indexu pro český a slovenský bankovní sektor je rovnoměrnější než v případě Maďarska, kde jsou zřetelné dva výkyvy. První v průběhu let 1998–2000, druhý 2007–2009. Velký pokles hodnoty Lernerova indexu v roce 1999 souvisí pravděpodobně s dokončením privatizace velkých bank v Maďarsku v roce 1997, která měla značný dopad na prostředí bankovníctví. Podobná situace potom nastala v roce 2008, kdy dopadla na Maďarsko finanční krize.

U Slovenské republiky i České republiky je průběh křivky zobrazující hodnoty Lernerova indexu velmi podobný. Do roku 2004 se křivka v různých obdobích mírně zvyšuje či snižuje, ale stále se pohybuje v úzkém intervalu (ČR od 0,09 do 0,14; SR od 0,08 do 0,15). Po roce 2004, kdy obě země vstoupily do Evropské unie, se projevuje zvýšení růstu hodnot Lernerova indexu. To znamená rychlejší snižování úrovně konkurence a vzdalování se od dokonalé konkurence.

Srovnání vývoje Lernerova indexu ukazuje, že situace na bankovním trhu v České republice a ve Slovenské republice je podobná. Oba bankovní sektory jsou z pohledu vývoje konkurence stabilní a významné vlivy jako vstup do Evropské unie či finanční krize je sice ovlivňují, ale ne tolik, aby byl systém ohrožen. Maďarský bankovní systém oproti tomu vykazuje značnou nestabilitu.

5.3 Porterova analýza pro ČR

Podle Porterovi analýzy můžeme odhadnout konkurenci na bankovním trhu díky rozboru jednotlivých faktorů, které na ni působí. Porterova analýza může popsat konkurenci v celém odvětví, na trhu jednoho produktu nebo na trhu vybrané skupiny produktů (úvěrové, vkladové, retailové, wholesalové). V této bakalářské práci je analýza provedena pro celý bankovní sektor. V některých případech jsou vybrány nejvýznamnější produkty, pomocí kterých je daná problematika zkoumána.

5.3.1 Bariéry pro nové subjekty

Konkurenci na trhu ovlivňují nové firmy. Do této skupiny vlivů patří nejen vznik nového subjektu, ale také akvizice. Poslední akvizice na českém bankovním trhu proběhla v roce 2012, kdy Sberbank získala tímto způsobem Volksbank.⁸⁸

⁸⁸ *Výroční zprávy České národní banky 1995-2012* [online]. Praha : Česká národní banka, 1995-2012 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy>.

Růst počtu bank od roku 2004 dokládá graf 2 Vývoj počtu bank v ČR (1999–2013) v kapitole 4.1. Od roku 2009 do roku 2013 (včetně) vzniklo v ČR 11 nových bank (viz Tab. 12).

Tab. 12: Vzniklé banky v České republice od roku 2009 do 2013⁸⁹

	Obchodní název subjektu	Datum vzniku
1.	AXA Bank Europe, organizační složka	29.5.2009
2.	Saxo Bank A/S, organizační složka	16.7.2009
3.	Poštová banka, a.s., pobočka Česká republika	18.9.2009
4.	Fio banka, a.s.	17.5.2010
5.	ZUNO BANK AG, organizační složka	2.6.2010
6.	Volksbank Löbau-Zittau eG, pobočka	16.2.2011
7.	Bank Gutmann Aktiengesellschaft, pobočka Česká republika	12.5.2011
8.	Air Bank a.s.	3.6.2011
9.	The Royal Bank of Scotland plc, organizační složka	1.7.2012
10.	MEINL BANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha	18.1.2013
11.	Western Union International Bank GmbH, organizační složka	2.4.2013

Počet konkurentů na bankovním trhu v ČR se stále zvyšuje. Nově vznikající subjekty ohrožují subjekty stávající tím, že se pro sebe snaží získat podíl na trhu.

⁸⁹ *Seznamy regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu : Banky a pobočky zahraničních bank* [online]. Praha : Česká národní banka, 2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS?p_lang=cz>., vlastní zpracování.

Tab. 13: Podíly jednotlivých skupin bank na celkových aktivech bankovního sektoru (2010 až 2013)⁹⁰

Aktiva celkem (v %)					
	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	2013	
				31.3.	30.6.
Bankovní sektor celkem	100	100	100	100	100
v tom:					
velké banky	58,05	57,25	57,14	57,24	56,96
střední banky	13,08	16,28	20,61	21,14	21,25
malé banky	6,35	4,34	2,48	2,73	3,06
pobočky zahraničních bank	11,29	11,49	9,41	8,88	8,83
stavební spořitelny	11,23	10,64	10,36	10,01	9,9

Tabulka 13 ukazuje změnu podílu skupin bank na celkových aktivech sektoru od roku 2010 do poloviny roku 2013. Podíl velkých bank se pomalu snižuje. V roce 2010 měly 58,05 % a k 30. 6. 2013 56,96 %. U středních bank naopak došlo ke zvýšení tržního podílu z 13,08 % (r. 2010) na 21,25 %. Do středních bank řadíme i již výše zmíněnou Sberbank.

Stejný trend snižování tržního podílu velkých bank a zvyšování podílu u středních bank dokazuje tabulka v příloze II Podíly jednotlivých skupin bank na celkových vkladech bankovního sektoru (2010 až 2013).

Do odvětví nemůže volně vstoupit kdokoli (resp. jakýkoli subjekt), protože existují pro každou oblast jisté překážky. Vstup nových subjektů na bankovní trh je *regulován státem*, který má za úkol zajistit bezpečnost a spolehlivost bankovního systému, měnovou stabilitu a chránit ekonomiku před nekalými praktikami. Licenci, která je základním předpokladem pro činnost banky, uděluje v České republice Česká národní banka. Podmínky pro udělení licence jsou uvedeny v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách a podmínky pro podání žádosti o licenci ve vyhlášce č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob a o minimální výši finančních zdrojů poskytovaných pobočce zahraniční banky.⁹¹

⁹⁰ *Základní ukazatele o sektorech finančního trhu* [online]. Praha : Česká národní banka, 2010-2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab07.html>.

⁹¹ *Česká národní banka* [online]. Praha : Česká národní banka, 2003-2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

V zákoně o bankách jsou stanoveny podmínky:

- minimální výše základního kapitálu 500 000 000 Kč,
- základní kapitál musí být tvořen peněžitými vklady,
- původ finančních prostředků tvořících základní kapitál musí být doložen,
- základní kapitál musí být splacen v plné výši,
- odborná způsobilost a zkušenost osob navrhovaných na výkonné řídicí funkce,
- nově vznikající subjekt musí mít zabezpečen řídicí a kontrolní systém,
- vypracovaný obchodní plán.⁹²

Podmínky stanovené platnými zákony v České republice jsou poměrně přísné. V Příloze III je uvedeno Rozhodnutí ČNB o udělení bankovní licence Bance mezinárodní spolupráce, a. s. Tato banka žádala o udělení licence třikrát (2004, 2005, 2007). Až třetí žádost byla schválena a rozhodnutí o udělení licence bylo vydáno 17. 4. 2008. Tento dokument je převzat z internetových stránek ČNB.⁹³

Firma, která chce uspět na trhu, musí svůj produkt odlišit od ostatních. V Porterově analýze je tato bariéra nazývána *diferenciace produktu*.

Jako příklad diferenciace produktu na českém bankovním trhu lze uvést osobní účty nabízené nízkonákladovými bankami, za jejichž vedení klient bance neplatí (viz tabulka 14).

Nulovými poplatky za vedení účtu se nové nízkonákladové banky odlišily od tradičních bank, které v České republice působí od 90. let 20. století (viz tabulka 15). Klienti, kteří neměli vysoké požadavky na servis a služby uvítali tuto odlišnost a přešli k novým bankám. Tak si tyto finanční instituce získaly svůj podíl na trhu.

⁹² ČESKO. Zákon č. 21 ze dne 20. prosince 1991 o bankách. In *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1992 [cit. 2013-09-27]. částka 5, s. 98-128. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=5&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky&stranka=3>.

⁹³ *Rozhodnutí ČNB o udělení bankovní licence BMS nabylo právní moci dne 6. 5. 2008* [online]. Praha : Česká národní banka, 2008 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/080506_bms_licence.html>.

Tab. 14: Poplatky za vedení osobního účtu u nízkonákladových bank (2013)⁹⁴

Banka	Název účtu	Poplatek za vedení účtu	V ČR působí od
Air Bank	Běžný účet	0 Kč	2011
Fio banka	Fio osobní účet	0 Kč	2010
mBank	mKonto	0 Kč	2007
Zuno banka	Účet	0 Kč	2010
	Účet Plus	0 Kč	

Tab. 15: Poplatky za vedení osobního účtu u tradičních bank (2013)⁹⁵

Banka	Název účtu	Poplatek za vedení účtu	V ČR působí od
Česká spořitelna	Běžný účet v cizí měně	20 Kč	1992
	Osobní účet ČS II	29 Kč	
	Osobní účet ČS II (FRESH účet)	0 Kč	
ČSOB	Aktivní konto	100 Kč	1964 (1999 privatizována)
	Běžný devizový účet	30 Kč	
	Dětské konto Sluně	0 Kč	
	Exkluzivní konto	400 Kč	
	Konto	60 Kč	
	Studentské konto Plus	0 Kč	
GE Money Bank	Dětský Genius	0 Kč	1998
	Genius Active	139 Kč	
	Genius Gold	499 Kč	
	Genius Gratis	0 Kč	
	Genius Silver	199 Kč	
	Genius Student	0 Kč	
Komerční banka	Dětské konto Beruška	0 Kč	1992
	G2.2	0 Kč	
	KB Start Konto	0 Kč	
	MůjÚčet	68 Kč	
	Top nabídka	490 Kč	
UniCredit Bank	Aktivní konto	139 Kč	1992
	Běžný účet v cizí měně	50 Kč	
	Cool konto PRO MLADÉ	0 Kč	
	Dětské konto	0 Kč	
	Expresní kotno	69 Kč	
	Kotno Premium	499 Kč	
	Perektní konto	199 Kč	

Z dvou výše uvedených tabulek můžeme vyčíst rozdíl mezi nabídkou nízkonákladových bank a velkých tradičních bank. Nízkonákladové banky většinou

⁹⁴ *Přehled a porovnání – Konto* [online]. TopBio, 2013 [cit. 2013-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.banky.cz/prehled-a-porovnani-konto>>., vlastní zpracování.

⁹⁵ *Přehled a porovnání – Konto* [online]. TopBio, 2013 [cit. 2013-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.banky.cz/prehled-a-porovnani-konto>>., vlastní zpracování.

(kromě Zuno banky) nabízejí pouze jeden druh osobního účtu, vždy bez poplatků za vedení tohoto účtu. Na druhé straně velké banky diferencují své produkty i v rámci banky samotné. Většina nabízí kromě klasických účtů i účty pro studenty, děti nebo nějakým způsobem zvýhodněné produkty. Účty pro studenty a děti bývají bez poplatků za vedení.

Na trhu nyní existuje mnoho typů osobních účtů. Nevýhodou pro nový subjekt by byla nutnost nalézt nový způsob, jak tento produkt diferencovat. Další možností, jak prosadit banku na trhu, by bylo najít mezeru na trhu. Tedy takový produkt (nebo vylepšení známého produktu), který se ještě na trhu nevyskytuje nebo je nabízen malým počtem institucí a přitom o něj zájem je ze strany klientů.

5.3.2 Soupeření existujících konkurentů

Podle Porterovi analýzy lze zjistit, zda intenzita soupeření mezi konkurenty v odvětví je vysoká či nízká, zda jsou subjekty na trhu nuceni reagovat na činnosti, které soupeři používají k dosažení cílů, a jakými prostředky.

Počet subjektů na bankovním trhu a jejich velikost je popsáno v kapitole 4.1 Subjekty českého bankovního trhu. Její nedílnou součástí je i příloha I Seznam bank a poboček zahraničních bank v České republice. Lze říci, že na českém bankovním trhu je velký počet subjektů. Podle velikosti se dělí na velké, střední a malé. V každé skupině je dostatečný počet bank, které si navzájem konkurují. Intenzita soupeření je v těchto podmínkách vysoká.

Je-li růst odvětví pomalý, zesílí snahy o získání co největšího podílu na trhu.⁹⁶ Jak se mění podíl na celkových aktivech bankovního sektoru jednotlivých skupin bank, je řešeno v kapitole 5.3.1 Bariéry pro nové firmy. Konkrétní data zobrazuje tabulka 13 Podíly jednotlivých skupin bank na celkových aktivech bankovního sektoru (2010 až 2013). Lze konstatovat, že banky se snaží o získání co největšího podílu a konkurenti mezi sebou intenzivně soupeří.

Banky mají při ukončení činnosti mnoho povinností, které má ovšem jakákoli akciová společnost. K posouzení, jak přísné jsou podmínky výstupu, může pomoci informace, že od 1. 1. 2009 do 1. 1. 2013 zanikly tři banky. V České republice nejsou bariéry výstupu nastaveny tak, aby zabránily odchodu neziskových firem, a tím

⁹⁶ MAGRETTA, J. *Michael Porter jasně a srozumitelně: o konkurenci a strategii*. Vyd. 1. Praha, 2012, s. 54-55.

ohrožovaly celé odvětví. Intenzita soupeření není tedy zbytečně zvyšována působením nevykonných firem.⁹⁷

V České republice neexistuje banka, která by měla vyhrazen hlavní cíl jiný než dosažení co nejvyššího zisku či nejvyššího podílu na trhu. Soupeření v dosažení nějakého alternativního cíle se zde nevyskytuje.

Rozbor čtyř faktorů určující podle Porterovi analýzy intenzitu soupeření v odvětví vede k závěru, že v bankovním sektoru v České republice panuje vysoká intenzita soupeření a banky se různými prostředky snaží o získání co největšího podílu na trhu a zároveň co největšího možného zisku. Důsledkem soupeření je potom i cenová konkurence, která je v posledních letech na českém bankovním trhu zřejmá. Nové nízkonákladové banky bojují o svou pozici na trhu právě tímto způsobem (viz Tab. 14: Poplatky za vedení osobního účtu u nízkonákladových bank (2013) a Tab. 15: Poplatky za vedení osobního účtu u tradičních bank (2013) v kapitole 5.3.1 Bariéry pro nové firmy).

5.3.3 Substituty na trhu

V bankovníctví nelze očekávat, že by zde byl nabízen produkt, který nemá substitut. Jednotlivé produkty lze různě diferencovat od nabídky konkurentů, ale základní funkci mají stejnou.

Jako příklad k posouzení situace na trhu z pohledu nabídky substitutů je vybráno osobní konto. Bude-li si chtít běžný retailový klient založit osobní konto, má na výběr mnoho produktů různě diferencovaných. Dále záleží na preferencích klienta (nízká cena, široká síť poboček a bankomatů, nadstandardní služby aj.). Tabulka uvedená v příloze IV Nabídka osobních kont srovnává nabídku osobních kont čtyř největších bank v České republice, tedy ČSOB, České spořitelny, Komerční banky a UniCredit Bank. Nejsou zde zahrnuta konta určená pro studenty, děti a devizové účty. Jen tyto čtyři největší banky nabízejí dohromady 13 běžných účtů, které se liší ve výši poplatku za vedení účtu, v poskytování nadstandardních služeb, v poplatku za výběr z bankomatu aj.

V bankovníctví je nabídka substitutů vysoká a zvedne-li výrazně jeden subjekt cenu za produkt (např. poplatek za vedení účtu), je velmi pravděpodobné, že jeho klienti přestoupí k levnější nabídce konkurentů. Nejen poplatek za vedení účtu je pro klienta

⁹⁷ Česká národní banka [online]. Praha : Česká národní banka, 2003-2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

rozhodující. Banky musejí neustále sledovat nabídku svých soupeřů a zároveň poptávku klientů, aby přizpůsobovaly své produkty změnám na trhu.

5.3.4 Odběratelé

Na subjekty v odvětví a na jejich konkurenční chování mají vliv pochopitelně i odběratelé služeb, tedy klienti.

V případě, že je pro klienta snadné přejít k jiné bance (nízké nebo nulové náklady, vstřícný přístup konkurenční banky), musí poskytovatel služeb vyvíjet aktivitu k udržení si zákazníků, což vede k vyšším nákladům a dále k reakci konkurenčních subjektů k jejich vlastním aktivitám atd. V České republice udává pravidla při změně banky dokument *Kodex Mobilita klientů – postup při změně banky*, který vydala Česká bankovní asociace v roce 2009. Řeší se zde spolupráce původní a nové banky, otevření nového účtu, převod trvalých příkazů a souhlasů s inkasem. K tomu většina bank od nových klientů nevyžaduje poplatky za zřízení účtů, tato služba je zdarma. Tyto skutečnosti vytváří pro zákazníky dobré podmínky pro změnu poskytovatele služeb a přispívají tak ke konkurenčnímu chování subjektů na bankovním trhu.⁹⁸

Banky také musejí předpokládat, že v dnešní době je většina klientů velmi dobře informována o nabídce služeb jiných subjektů na trhu – o jejich cenách, nadstandardních službách, počtu poboček, ale také o finanční situaci banky aj. Veškeré informace a data jsou volně dostupná veřejnosti na internetových stránkách bank. Informovanost klientů posiluje jejich vliv na konkurenční chování bank.

5.3.5 Dodavatelé

Banky nejčastěji využívají dodavatele některých služeb jako například softwarové odborníky, úklidovou firmu, bezpečnostní službu. Nejvýznamnější jsou pro banku dodavatelé softwaru a hardwaru. Pokud by poskytovatelé těchto služeb chtěli, mohli by nastavit takové podmínky, že by banka přišla o výraznou část zisku. Banky musí s těmito dodavateli udržovat dobré vztahy.

Jakýkoli poskytovatel služeb, tedy i banka, je závislý na dostatku kvalifikovaných zaměstnanců. V oblastech, kde je nedostatek pracovní síly, bude banka pocítovat větší tlak ze strany zaměstnanců na kvalitní pracovní podmínky, výši mezd aj. V dnešní době (2013) je míra nezaměstnanosti v České republice okolo 7,6 % a v roce

⁹⁸ *Kodex mobility klientů* [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 2009-2010 [cit. 2013-09-30]. Dostupné z WWW: <<https://www.czech-ba.cz/cs/aktivity/kodex-mobility-klientu>>.

2012 absolvovalo na vysokých školách 93 870 studentů. Za těchto podmínek nemusejí mít banky strach z nedostatku kvalifikovaných zaměstnanců a soupeřit o ně se svými konkurenty.^{99, 100}

5.4 Vyhodnocení analýzy

Konkurence na bankovním trhu je na vysoké úrovni, ale ovlivňuje ji mnoho faktorů, které způsobují její klesání či zvyšování v určitých časových intervalech (vstup do Evropské unie 2004, finanční krize 2008).

Z Herfindahl-Hirschmanova indexu vyplývá, že úroveň konkurence se liší u jednotlivých produktů. U nejvýznamnějších bankovních služeb, což jsou úvěry a termínované vklady, je konkurence nejvyšší. Naopak nejméně konkurenční prostředí se vyskytuje u netermínovaných vkladů vládního sektoru. Celkově Herfindahl-Hirschmanův index určuje české bankovníctví jako mírně konkurenční, tedy mezi monopolním prostředím a dokonalou konkurencí.

Lernerův index potvrzuje vysoce konkurenční prostředí. Ačkoli křivka tohoto indexu stoupá, a tím se vzdaluje od prostředí dokonalé konkurence, není pravděpodobné, že se přiblíží k hodnotám charakteristickým pro monopol. Z porovnání vývoje Lernerova indexu pro Českou republiku, Slovenskou republiku a Maďarsko vyplývá, že konkurence v bankovníctví se dlouhodobě snižuje, ale vývoj v České republice je nejstabilnější. Oproti tomu křivka pro Maďarsko zaznamenává největší výkyvy.

Porterova analýza se také shoduje s tvrzením, že na bankovním trhu je vysoká konkurence. Svědčí o tom nejen růst počtu subjektů v posledních letech, ale také změny v podílech na trhu mezi bankami a zvýšená aktivita bank ve vztahu k zákazníkům. Díky dostatečným překážkám pro vstup do odvětví není ohrožena stabilita sektoru, ale je umožněno konkurenční prostředí. Široká nabídka substitučních produktů spolu s nízkými přechodovými náklady a vysokou informovaností klientů ohrožuje každou banku na trhu. Intenzita soupeření dokazuje, že si banky uvědomují nátlak konkurentů a snaží se reagovat (nižší poplatky, balíčky služeb, vyšší úroveň poskytovaných služeb – osobní přístup, bonusy aj.).

⁹⁹ *Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2013* [online]. Kurzy. cz, [2013] [cit. 2013-09-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/?G=4&A=2&page=>>>.

¹⁰⁰ *Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol* [online]. Praha : MŠMT, 2000-2012 [cit. 2013-09-30]. Dostupné z WWW: <[>](http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych)>.

Závěr

Český bankovní sektor je dvoustupňový systém s univerzálními bankami, na který dohlíží Česká národní banka. Je to jeden z nejdůležitějších sektorů ekonomiky v zemi. Je zde zaměstnáno přes 40 000 obyvatel a podíl tohoto odvětví na HDP činí 2,77 %. Úroveň konkurence ovlivňuje chování bank (vysoké či nízké poplatky, přístup ke klientům aj.), a tedy i stabilitu celého systému.

Na začátku této bakalářské práce jsou stanoveny dvě hypotézy. První z nich „*Na českém bankovním trhu je monopolistická konkurence.*“ je potvrzena sekundárním výzkumem provedených analýz, konkrétně J. A. Bikkerem *Assessing Competition with the Panzar-Rosse Model: The Role of Scale, Costs, and Equilibrium* (2009). Také v kapitole 4 Charakteristika bankovního trhu a nástroje konkurenční výhody v bankovníctví je hypotéza potvrzena díky analýze subjektů a produktů na bankovním trhu, které splňují charakteristiky pro monopolní konkurenci – velký počet firem, diferencovaný produkt. Další podmínkou jsou neexistující bariéry pro vstup nového subjektu. Ty jsou rozebírány v rámci Porterovi analýzy v kapitole 5.3.1. Ačkoli jsou zde stanoveny jisté překážky pro nové subjekty, nelze je označit jako nepřekonatelné.

Druhá hypotéza „*Úroveň konkurence je výrazně vyšší u termínovaných vkladů a úvěrů než u méně významných produktů.*“ je také potvrzena, a to zejména v kapitole 5.1 Herfindahl-Hirschmanův index pro ČR. Hodnoty indexu u nejvýznamnějších produktů, jako jsou úvěry nefinančním podnikům, hypoteční úvěry na bydlení, termínované vklady obyvatelstva a živnostníků, ukazují na velmi konkurenční prostředí.

Důležité je zmínit, že konkurence v rámci většiny bankovních produktů podle Herfindahl-Hirschmanova indexu spíše roste. Tudíž by se dalo usuzovat, že konkurence v celém odvětví roste. Musíme vzít ovšem v potaz, že indexy jsou ovlivněny použitými daty. Lernerův index je například determinován mezními náklady, které opravdu z roku 2008 na rok 2010 prudce klesly, což způsobilo náhlý růst křivky Lernerova indexu. HHI ovlivňuje počet subjektů, který se od roku 2003 neustále zvyšuje, a podíl na trhu. Průběh křivky HHI je tedy také odpovídající. Oba indexy ovšem shodně označují český bankovní sektor jako vysoce konkurenční.

Vysokou míru konkurence na trhu si uvědomují i banky, které se snaží na tuto situaci reagovat. Nejzřetelněji se toto chování projevuje v cenové konkurenci. Od roku 2007 se objevují na českém bankovním trhu nízkonákladové banky, které nabízí klientům vstřícnou poplatkovou politiku. Na tento trend musely reagovat stávající

banky a upravit tak nabídku svých produktů. Buď nabízejí cenově výhodné služby, nebo zlepšují kvalitu produktů a rozšiřují je o další různé výhody (rychlejší platby do zahraničí, rozšíření funkcí karet, zvýšení počtu bankomatů).

V případě, že by chtěl na tento vysoce konkurenční trh vstoupit další subjekt, musel by přijít s diferencovaným produktem a dobrou marketingovou kampaní. Srovnání českého bankovního sektoru se slovenským a maďarským ukazuje, že české bankovníctví je nejstabilnější (podle vývoje Lernerova indexu), a také se mu nejlépe daří z pohledu ziskovosti. Maďarské bankovníctví vykázalo v roce 2012 ztrátu. Jeho vývoj je velmi nestabilní. Banka, která by se rozhodovala otevřít svou pobočku v jedné z těchto tří vybraných zemí, by podle mého názoru, měla největší šance k úspěchu ve Slovenské republice. Trh je zde menší než v České republice, ale důležité je že vykazuje ziskovost a stabilitu. Podle Lernerova indexu je ve slovenském bankovníctví vyšší konkurence než v českém, ale tato hodnota může být způsobena vyššími mezními náklady. Podle HHI úvěrových institucí je ve Slovenské republice jednoznačně nižší konkurence než v České republice.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BIKKER, J. *Competition and efficiency in a unified European banking market*. Northhampton : E. Elgar Pub., 2004. 311 s. ISBN 18-437-6110-6.
2. ČICHOVSKÝ, L. *Marketing konkurenceschopnosti*. 1.vyd. Praha : Radix, 2002. 270 s. ISBN 80-860-3135-7.
3. DVOŘÁK, P. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha : Linde, 2005. 681 s. ISBN 80-720-1515-X.
4. FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. upr. vyd. Praha : Ekopress, 2005. 347 s. ISBN 80-86119-94-7.
5. KAŠPAROVSKÁ, V. *Řízení obchodních bank: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha : C. H. Beck, 2006. 339 s. ISBN 80-717-9381-7.
6. KOTLER, P. *Marketing management*. 10. rozšířené vydání. Praha : Grada Publishing, 2001. 719 s. ISBN. 80-247-0016-6.
7. KOTLER, P. *Moderní marketing: 4. evropské vydání*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 1041 s. ISBN 978-80-247-1545-2.
8. MAGRETTA, J. *Michael Porter jasně a srozumitelně: o konkurenci a strategii*. Vyd. 1. Praha : Management Press, 2012. 231 s. ISBN 978-80-7261-251-2.
9. POLOUČEK, S. et al. *Bankovnictví*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.
10. PORTER, M. E. *Competitive strategy: techniques for analyzing industries and competitors : with a new introduction*. 1st Free Press ed. New York : Free Press, 1998. 396 s. ISBN 978-0-684-84148-9.
11. PORTER, M. E. *Konkurenční strategie: metody pro analýzu odvětví a konkurentů*. Praha : Victoria Publishing, 1994. 403 s. ISBN 80-856-0511-2.
12. PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovnictví v České republice*. Vyd. 1. Praha : Oeconomica, 2007. 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
13. REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 5. aktualiz. vyd. Praha : Management Press, 2012. 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.

14. STAVÁREK, D. *Restrukturalizace bankovních sektorů a efektivnost bank v zemích Visegrádské skupiny*. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2005. 156 s. ISBN 80-724-8319-6.
15. SYNEK, M. *Manažerská ekonomika*. 5. aktualiz. a dopl. vyd. Praha : Grada, 2011. 471 s. ISBN 978-80-247-3494-1.
16. VENCOVSKÝ, F. *Měnová politika v české historii*. Praha : Česká národní banka, 2001. 95 s. ISBN 80-238-7796-8.
17. ZEMPLINEROVÁ, A. Teoretické aspekty konkurence. In *Konkurence – teoretické a praktické aspekty: Sborník příspěvků z pracovní konference s mezinárodní účastí*. Jihlava : Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2009. s. 9-16. ISBN 978-80-87035-23-8.

Elektronické zdroje

1. *Antitrust division: Herfindahl Hirschman Index* [online]. Washington, D. C. : The United States Department of Justice, 19. 8. 2010 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hhi.html>>.
2. *ARAD : Ukazatel koncentrace trhu* [online]. Praha : Česká národní banka, 2002-2012 [cit. 2013-09-09]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=AAE&p_sestuid=&p_lang=CS>.
3. BIKKER, J. A., SHAFFER, S., SPIERDIJK, L. *Assessing Competition with the Panzar-Rosse Model: The Role of Scale, Costs, and Equilibrium* [online]. Amsterdam : De Nederlandsche Bank, 2009 [cit. 2013-10-05]. Dostupné z WWW: <http://www.dnb.nl/en/binaries/Assessing%20Competition%20with%20the%20Panzar-Rosse%20Model_tcm47-224137.pdf>.
4. *Banking Executive Survey 2012* [online]. Bern : KPMG Ltd, 2013 [cit. 2013-10-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.kpmg.com/CZ/cs/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Press-releases/Documents/KPMG-Banking-Executive-Survey-2012-EN.pdf>>.

5. *Banky v SR* [online]. Bratislava : Slovenská banková asociácia, 2013 [cit. 2013-10-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.sbaonline.sk/sk/bankovy-sektor/banky-v-sr/>>.
6. BIKKER, J. A. *Testing for imperfect competition on EU deposit and loan markets with Bresnahan's market power model* [online]. Amsterdam : De Nederlandsche Bank, 2003 [cit. 2013-06-08]. Dostupné z WWW: <http://www.dnb.nl/en/binaries/ot052_tcm47-146062.pdf>.
7. *Czech Banking Fact Sheet* [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 31. 3. 2013 [cit. 2013-08-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czech-ba.cz/cs/bankovni-sektor/zakladni-informace>>.
8. *Česká národní banka* [online]. Praha : Česká národní banka, 2003-2013 [cit. 2013-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.
9. ČESKO. Zákon č. 21 ze dne 20. prosince 1991 o bankách. In *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1992 [cit. 2013-09-27]. částka 5, s. 98-128. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=5&typeLaw=zakon&what=Cislo_castky&stranka=3>. ISSN 1211-1244.
10. DAŇKOVÁ, M. *Ochrana konkurence na bankovních trzích* [online]. Praha, 2007 [cit. 2013-08-08]. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Národohospodářská fakulta. Vedoucí diplomové práce : Alena Zemplerová. Dostupné z WWW: <https://www.vse.cz/vskp/show_evskp.php?evskp_id=4775>.
11. *Data : Lerner index* [online]. Washington, D. C. : The World Bank, 1996-2010 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z WWW: <<http://data.worldbank.org/indicator/GFDD.OI.04?page=1>>.
12. *Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol* [online]. Praha : MŠMT, 2000-2012 [cit. 2013-09-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>>.
13. DEMIRGUC-KUNT, A., MARTÍNEZ PERÍA, M. S. *A Framework for Analyzing Competition in the Banking Sector : An Application to the Case of Jordan* [online]. Washington, D. C. : The World Bank, 2010 [cit. 2013-

- 06-08]. Dostupné z WWW: <<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/3982>>.
14. *EU bankig structures* [online]. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2008 [cit. 2013-09-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/eubankingstructures2008en.pdf>>.
 15. FORIŠKOVÁ, D., KLIMIKOVÁ M. *Restrukturalizace českého a slovenského bankovního systému a sekundární trh úvěrových pohledávek* [online]. Ostrava : Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2005 [cit. 2013-07-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/frpfi/cs/okruhy/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Foriskova.pdf>>.
 16. GULKA, M. *Zadlžovanie obyvateľstva SR - historický vývoj* [online]. Bratislava : ako-investovat. sk, 12. 7. 2013 [cit. 2013-10-06]. Dostupné z WWW: <<http://ako-investovat.sk/clanok/475/zadlzenie-obyvatelov-sr>>.
 17. *Horizontal Merger Guidelines* [online]. Washington, D. C. : The United States Department of Justice, 19. 8. 2010 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hmg-2010.html#5c>>.
 18. JERMÁŘ, P. *Hodnocení bank, družstevních záložen a stavebních spořitelů* [online]. TopBio, [2013] [cit. 2013-08-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.banky.cz/hodnoceni-druzstevnich-zalozen-stavebnich-sporitelen>>.
 19. *Kodex mobility klientů* [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 2009-2010 [cit. 2013-09-30]. Dostupné z WWW: <<https://www.czech-ba.cz/cs/aktivity/kodex-mobility-klientu>>.
 20. LANGER, M. *Vývoj struktury bankovního odvětví v ČR* [online]. Brno, 2007 [cit. 2013-06-25]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí bakalářské práce : Michal Kvasnička. Dostupné také z WWW: <http://is.muni.cz/th/136920/esf_b/>.
 21. *Metodika* [online]. Praha : Česká národní banka, 29. 5. 2012 [cit. 2013-08-06]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_metodika.html>.

22. NIEDERMAYER, L., BUŠEK, J., DUFEK, P., HEŘMÁNEK, J., KRUPKA M., PAVELKA, F. *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ekonomiky* [online]. Praha : Česká bankovní asociace, 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z WWW: <https://www.czech-ba.cz/data/articles/down_41950.pdf>.
23. *Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2013* [online]. Kurzy. cz, [2013] [cit. 2013-09-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/?G=4&A=2&page=>>>.
24. PODPIERA, A., WEILL, L., SCHOBERT, F. *Konkurence a efektivnost v českém bankovním sektoru. Zprávy o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha : Česká národní banka, 2007 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2007/FS_2007_clanek_3.pdf>.
25. *Přehled a porovnání – Konto* [online]. TopBio, 2013 [cit. 2013-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.banky.cz/prehled-a-porovnani-konto>>.
26. *Rozhodnutí ČNB o udělení bankovní licence BMS nabylo právní moci dne 6. 5. 2008* [online]. Praha : Česká národní banka, 2008 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/080506_bms_licence.html>.
27. ŘEPKOVÁ, I. *Konkurence, koncentrace a efektivnost českého bankovního sektoru* [online]. Karviná, 2012 [cit. 2013-04-10]. Dizertační práce. Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné. Vedoucí dizertační práce : Daniel Stavárek. Dostupné z WWW: <http://kfi.rs.opf.slu.cz/sites/kfi.rs.opf.slu.cz/files/konkurence_koncentrace_a_efektivnost_ceskeho_bankovniho.pdf>.
28. *Seznamy regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu : Banky a pobočky zahraničních bank* [online]. Praha : Česká národní banka, 2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS?p_lang=cz>.
29. *Správa o finančnej stabilite k máju 2013* [online]. Bratislava : Národná banka Slovenska, 2013 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/ZAKLNBS/PUBLIK/SFS/protected/SFS_052013.pdf>.

30. STAVÁREK, D., ŘEPKOVÁ, I. *Estimations of Competitive Conditions in the Czech Banking Sector* [online]. Brun : Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, 2011 [cit. 2013-10-16]. Dostupné z WWW: <http://www.mendelu.cz/dok_server/slozka.pl?id=51329;download=75009>.
31. *Structural Indicators for the EU Banking Sector online* [online]. Frankfurt am Main : European Central Bank, 12. 8. 2013 [cit. 2013-09-25]. Dostupné z WWW: <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000002868_ALLPDF>.
32. *The Hungarian Banking And Financial System* [online]. Budapest : Hungarian Financial Supervisory Authority, [2013] [cit. 2013-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.pszaf.hu/en/topmenu/press/pszafen_pressreleases/releasesarchiv/banking_and_financial.html>.
33. TOMŠÍK, V. *Banky nejsou zlé, vydělávat musejí* [online]. Praha : Česká národní banka, 2013 [cit. 2013-10-05]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2013/cl_13_130408_tomsik_hn.html>.
34. TŮMA, O. *Dostihy nových bank: Zuno, Equa a Air bank. Jaké jsou průběžné výsledky?* [online]. Partners Media, 13. 8. 2013 [cit. 2013-08-13]. Dostupné z WWW: <http://www.penize.cz/ucty-karty/258922-dostihy-novych-bank-zuno-equa-a-air-bank-jake-jsou-prubezne-vysledky#element_67_8643>.
35. *Výroční zprávy České národní banky 1995-2012* [online]. Praha : Česká národní banka, 1995-2012 [cit. 2013-08-05]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy>.
36. *Výroční zpráva 2012* [online]. Praha : Československá obchodní banka, a. s., 29. 4. 2013 [cit. 2013-08-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/Vztahy-k-investorum/Stranky/Vyrocní-a-pololetní-zpravy.aspx>>.
37. *Výroční zpráva 2012* [online]. Praha : Česká spořitelna, a. s., 2013 [cit. 2013-08-06]. Dostupné z WWW: <http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/vz_2012.pdf>.

38. *Výroční zpráva 2012* [online]. Praha : Komerční banka, a. s., 2013 [cit. 2013-08-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocní-zpravy.shtml>>.
39. *Základné informácie* [online]. Bratislava : Národná banka Slovenska, 1998-2011 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/zakladne-informacie>>.
40. *Základní ukazatele o sektorech finančního trhu* [online]. Praha : Česká národní banka, 2010-2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab07.html>.
41. *Zpráva o finanční stabilitě 2012/2013* [online]. Praha : Česká národní banka, [2013] [cit. 2013-08-03]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financi_stabilita/zpravy_fs/fs_2012-2013/index.html>.

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků

Obr. 1: Hybné síly konkurence v odvětví	14
---	----

Seznam tabulek

Tab. 1: Lernerův index v bankovním sektoru ČR na úvěrovém trhu (v %)	23
--	----

Tab. 2: Výsledky H-statistiky (2001-2009)	23
---	----

Tab. 3: Seznam bank působících na Slovensku (k 6. 10. 2013)	33
---	----

Tab. 4: Komparace základních charakteristik bankovních systémů ČR, SR a Maďarska (k 31. 12. 2012, není-li uvedeno jinak)	35
--	----

Tab. 5: Podíl aktiv finančních subjektů na celkové bilanční sumě (r. 2012)	37
--	----

Tab. 6: Základní charakteristiky bankovního sektoru ČR (k 31. 3. 2013, není-li uvedeno jinak)	38
---	----

Tab. 7: Rozdělení bank v ČR podle bilanční sumy (v Kč)	40
--	----

Tab. 8: Podíl hypotečních úvěrů na celkovém objemu poskytnutých úvěrů třemi největšími bankami v ČR retailovému segmentu v mil. Kč (r. 2012)	41
--	----

Tab. 9: Srovnání vybraných bank v ČR podle počtu klientů	43
--	----

Tab. 10: Srovnání vybraných bank v ČR podle počtu bankomatů	45
---	----

Tab. 11: Srovnání vybraných bank v ČR podle počtu poboček	45
---	----

Tab. 12: Vzniklé banky v České republice od roku 2009 do 2013	55
---	----

Tab. 13 Podíly jednotlivých skupin bank na celkových aktivech bankovního sektoru (2010 až 2013)	56
---	----

Tab. 14: Poplatky za vedení osobního účtu u nízkonákladových bank (2013)	58
--	----

Tab. 15: Poplatky za vedení osobního účtu u tradičních bank (2013)	58
--	----

Seznam grafů

Graf 1: Růst zadluženosti obyvatelstva Slovenské republiky 1998–2012	32
--	----

Graf 2: Vývoj počtu bank v ČR (1999–2013)	39
---	----

Graf 3: Srovnání počtu klientů nízkonákladových bank v ČR k 30. 6. 2013	44
---	----

Graf 4: Herfindahl-Hirschmanův index obchodních bank k 30. 6. 2013	48
--	----

Graf 5: Vývoj HHI pro spotřebitelské úvěry a úvěry nefinančním podnikům (2002–2012)	49
Graf 6: Vývoj HHI pro debetní zůstatky na BÚ obyvatelstva a netermínované vklady místního vládního sektoru (2002–2012).....	50
Graf 7: Vývoj HHI pro hypoteční úvěry na bydlení a úvěry ze stavebního spoření (2002–2012)	50
Graf 8: Porovnání vývoje HHI úvěrových institucí v ČR, SR a Maďarsku (2003–2012)	51
Graf 9: Vývoj Lernerova indexu v ČR 1996–2010	52
Graf 10: Porovnání vývoje Lernerova indexu pro ČR, SR a Maďarsko (1996–2010)	53

Seznam zkratk

BMS	Banka mezinárodní spolupráce, a. s.
BÚ	Běžný účet
ČNB	Česká národní banka
ČSOB	Československá obchodní banka, a. s.
HDP	Hrubý domácí produkt
HHI	Herfindahl-Hirschmanův index

Seznam příloh

Příloha I: Banky a pobočky zahraničních bank v České republice k 3. 8. 2013	76
Příloha II: Podíly jednotlivých skupin bank na celkových vkladech bankovního sektoru 2010 až 2013 (v %).....	77
Příloha III: Rozhodnutí ČNB o udělení bankovní licence Bance mezinárodní spolupráce, a. s. z 6. 5. 2008.....	78
Příloha IV: Nabídka osobních kont 2013.....	79

Příloha I: Banky a pobočky zahraničních bank v České republice k 3. 8. 2013¹⁰¹

4.	Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	27.08.1993
5.	Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	28.01.1992
6.	Československá obchodní banka, a. s.	30.09.2012
7.	Equa bank, a.s.	06.01.1993
8.	Evropsko-ruská banka, a.s.	15.07.2008
9.	Fio banka, a.s.	17.05.2010
10.	GE Money Bank, a.s.	09.06.1998
11.	Hypoteční banka, a.s.	10.01.1991
12.	J & T BANKA, a.s.	13.10.1992
13.	Komerční banka, a.s.	30.09.2012
14.	LBBW Bank CZ, a.s.	23.01.1991
15.	Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.	09.12.1993
16.	PPF banka, a.s.	31.12.1992
17.	Raiffeisen stavební spořitelna, a.s.	04.09.1993
18.	Raiffeisenbank, a.s.	25.06.1993
19.	Sberbank CZ, a.s.	01.01.1997
20.	Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.	13.06.1994
21.	UniCredit Bank Czech Republic, a.s.	01.01.1996
22.	Wüstenrot - stavební spořitelna, a.s.	28.09.1992
23.	Wüstenrot hypoteční banka a.s.	23.12.2002

	Pobočky zahraničních bank	Datum udělení licence
24.	AXA Bank Europe, organizační složka	29.05.2009
25.	Bank Gutmann Aktiengesellschaft, pobočka Česká republika	12.05.2011
26.	Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N.V. Prague Branch, organizační složka	19.01.2006
27.	BNP Paribas Fortis SA/NV, pobočka Česká republika	26.05.2005
28.	BRE Bank S.A., organizační složka podniku	18.07.2007
29.	Citibank Europe plc, organizační složka	10.09.2007
30.	COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha	23.11.1992
31.	Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka	20.10.1993
32.	HSBC Bank plc - pobočka Praha	13.06.1996
33.	ING Bank N.V.	17.12.1992
34.	MEINL BANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha	18.01.2013
35.	Oberbank AG pobočka Česká republika	01.11.2003
36.	Poštová banka, a.s., pobočka Česká republika	18.09.2009
37.	PRIVAT BANK AG der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka Česká republika	03.08.2004
38.	Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod	19.09.1993
39.	Saxo Bank A/S, organizační složka	16.07.2009
40.	The Royal Bank of Scotland plc, organizační složka	01.07.2012
41.	Volksbank Löbau-Zittau eG, pobočka	16.02.2011
42.	Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha; zkráceně: VUB, a.s., pobočka Praha	14.01.1993
43.	Waldviertler Sparkasse Bank AG	21.04.1994
44.	Western Union International Bank GmbH, organizační složka	02.04.2013
45.	ZUNO BANK AG, organizační složka	02.06.2010

¹⁰¹ *Seznamy regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu : Banky a pobočky zahraničních bank* [online]. Praha : Česká národní banka, 2013 [cit. 2013-08-03]. Dostupné z WWW: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS?p_lang=cz>., vlastní zpracování.

Příloha II: Podíly jednotlivých skupin bank na celkových vkladech bankovního sektoru 2010 až 2013 (v %)¹⁰²

				2013	
	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.3.	31.6.
Bankovní sektor celkem	100	100	100	100	100
v tom:					
velké banky	59,99	59,52	58,28	57,94	58,03
střední banky	9,34	11,25	15,58	16,76	16,55
malé banky	5,09	4,46	2,84	3,14	3,58
pobočky zahraničních bank	10,1	9,87	9,41	8,8	8,51
stavební spořitelny	15,48	14,9	13,89	13,36	13,33

¹⁰² *Základní ukazatele o sektorech finančního trhu* [online]. Praha : Česká národní banka, 2010-2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab07.html>.

Příloha III: Rozhodnutí ČNB o udělení bankovní licence Bance mezinárodní spolupráce, a. s. z 6. 5. 2008¹⁰³

Rozhodnutí ČNB o udělení bankovní licence BMS nabylo právní moci dne 6. 5. 2008 06. 05. 2008

Banka mezinárodní spolupráce, a.s., Praha (dále jen „BMS“)

Rozhodnutí ČNB, kterým se BMS uděluje bankovní licence, nabylo právní moci dne 6.5.2008. Správní řízení o udělení bankovní licence BMS bylo zahájeno dne 20.4.2007 doručením žádosti První česko-ruské banky, společnosti s ručením omezeným, Moskva, Ruská federace (dále jen „PČRB“). PČRB podléhá dohledu Centrální banky Ruské federace.

PČRB je jediným zakladatelem BMS. O udělení bankovní licence pro BMS žádala celkem třikrát. Řízení o první žádosti z února 2004 bylo rozhodnutím ČNB zastaveno podle § 40 odst. 4 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o bankách“). Druhá žádost z dubna 2005 byla ČNB zamítnuta, protože žadateli se nepodařilo splnit všechny podmínky stanovené zákonem o bankách v § 4 odst. 5 pro udělení bankovní licence.

V rámci třetí žádosti z dubna 2007 žadatel předložil podklady požadované vyhláškou č. 90/2006 Sb., kterou se stanoví náležitosti žádostí, oznámení a minimální výše finančních zdrojů poskytnutých pobožce zahraniční bankou a jak bylo řízením zjištěno, splnil podmínky pro udělení bankovní licence ve smyslu citovaného § 4 odst. 5 zákona o bankách. Na základě splnění zákonných podmínek vydala ČNB dne 17.4.2008 kladné rozhodnutí a bankovní licenci BMS udělila.

Základní informace o BMS:

Základní kapitál BMS: 600 000 000,- Kč (plně splacen před vydáním rozhodnutí)

Sídlo: Praha

Jediný akcionář BMS: PČRB (100% akcií BMS)

Předmět činnosti BMS:

§ 1 odst. 1 zákona o bankách

- a) přijímání vkladů od veřejnosti,
- b) poskytování úvěrů,

§ 1 odst. 3 zákona o bankách

- a) investování do cenných papírů na vlastní účet,
- b) finanční pronájem (finanční leasing),
- c) platební styk a zúčtování,
- d) vydávání a správa platebních prostředků, například platebních karet a cestovních šeků,
- e) poskytování záruk,
- f) otvírání akreditivů,
- g) obstarávání inkasa,
- k) směnárenská činnost (nákup devizových prostředků),
- l) poskytování bankovních informací,
- m) obchodování na vlastní účet nebo na účet klienta s devizovými hodnotami a se zlatem,
- o) činnosti, které přímo souvisejí s činnostmi uvedenými v bankovní licenci.

Bankovní dohled nad činností BMS bude vykonávat ČNB. ČNB bude vykonávat i bankovní dohled na konsolidovaném základě nad příslušným konsolidačním celkem.

¹⁰³ *Rozhodnutí ČNB o udělení bankovní licence BMS nabylo právní moci dne 6. 5. 2008* [online]. Praha : Česká národní banka, 2008 [cit. 2013-09-27]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/080506_bms_licence.html>.

Příloha IV: Nabídka osobních kont 2013¹⁰⁴

	Internetové bankovníctví	Úroková sazba při zůstatku 10 000 Kč (v %)	Kontokorent	Poplatek za vedení účtu	Služby v ceně BÚ	Poplatek za výběr z bankomatu
Československá obchodní banka, a. s.						
Aktivní konto	ano	0,01	ano	100 Kč	10× odchozí platba, 5× ATM	6 Kč
Exkluzivní konto	ano	0,01	ano	400 Kč	ATM, neomezené standardní transakce, cestovní pojištění	0 Kč
Konto	ano	0,01	ano	60 Kč	2× odchozí platba, 2× příchozí platba, 2× výběr ATM	6 Kč
Česká spořitelna, a. s.						
Osobní účet ČS II	ano	0,01	ano	29 Kč	2× ATM	6 Kč
Osobní účet ČS II (FRESH účet)	ano	0,01	ano	0 Kč	2× ATM	6 Kč
Osobní účet ČS II (FRESH účet)1	ano	2,5	ne	0 Kč	2× ATM	6 Kč
Komerční banka, a. s.						
MůjÚčet	ano	0	ano	68 Kč	cestovní pojištění	9 Kč
Top nabídka	ano	0,25	ano	490 Kč	cesetovni pojištění, odchozi platby, nadstandard	9 Kč
UniCredit Bank						
Aktivní konto	ano	0,01	ano	139 Kč	ATM Unicredit v zahraničí, 10× elektronická transakce, 1× libovolný ATM	0 Kč
Běžný účet	ano	0	ne	50 Kč	nic	5 Kč
Expresní konto	ano	0,01	ano	69 Kč	ATM Unicredit v zahraničí	5 Kč
Konto Premium	ano	0,01	ano	499 Kč	druhý a třetí běžný účet, 3× platební karta, ATM Unicredit v zahraničí, elektronická transakce, 4× ATM,	0 Kč
Perfektní konto	ano	0,01	ano	199 Kč	druhý účet, 2 platební karty, ATM Unicredit v zahraničí, elektronická transakce, 1× ATM	0 Kč

¹⁰⁴ Přehled a porovnání – Konto [online]. TopBio, 2013 [cit. 2013-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.banky.cz/prehled-a-porovnaní-konto>>., vlastní zpracování.